

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ АВІАЦІЙНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ ЕКОНОМІКИ ТА БІЗНЕС-АДМІНІСТРУВАННЯ
КАФЕДРА МІЖНАРОДНОЇ ЕКОНОМІКИ

ДОПУСТИТИ ДО ЗАХИСТУ
Т.в.о. завідувача випускової кафедри
_____ Н.В.Коваленко
«_____» _____ 2021 р.

ВИПУСКНА РОБОТА

(ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА)

ВИПУСКНИКА ОСВІТНЬОГО СТУПЕНЯ «БАКАЛАВР»
СПЕЦІАЛЬНОСТІ 051 «ЕКОНОМІКА»
ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНОЇ ПРОГРАМИ «МІЖНАРОДНА ЕКОНОМІКА»

Тема: «Вплив міжнародних економічних організацій на економічні процеси в окремих країнах»

Виконавець: Гейдаров Теймур Сабір огли

Керівник: д.е.н., професор Жаворонкова Галина Василівна

Нормоконтролер: д.е.н., професор Жаворонкова Галина Василівна

КИЇВ 2021

НАЦІОНАЛЬНИЙ АВІАЦІЙНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Факультет економіки та бізнес-адміністрування
Кафедра міжнародної економіки
Спеціальність 051 «Економіка»
Освітньо-професійна програма «Міжнародна економіка»

ЗАТВЕРДЖУЮ
Т.в.о. завідувача випускової кафедри
Н.В.Коваленко
«__» _____ 2021 р.

ЗАВДАННЯ
на виконання випускної роботи

ГЕЙДАРОВА ТЕЙМУРА САБИРА ОГЛИ

1. Тема роботи «Вплив міжнародних економічних організацій на економічні процеси в окремих країнах» затверджена наказом ректора від «30» березня 2021 р. № 515/ст.
2. Термін виконання роботи: з 17.05.2021 по 20.06.2021.
3. Вихідні дані роботи: статистичні дані, нормативно-правова база з теми дослідження, електронні інформаційні джерела, інтернет-ресурси, наукові та методичні праці вітчизняних та зарубіжних вчених.
4. Зміст пояснювальної записки:
Причини виникнення і місце міжнародних організацій в системі регулювання міжнародних економічних відносин
Сутність міжнародних організацій та їх функції
Основні етапи становлення й розвитку системи міжнародних організацій
Міжнародні організації у формуванні міжнародних стратегій економічного розвитку
Аналіз основних показників діяльності міжнародних організацій в країнах Європи
Вплив міжнародних організацій на економічну політику країн світу
5. Перелік обов'язкового ілюстративного матеріалу: Чинники виникнення міжнародних організацій., Основні групи функцій міжнародних організацій., Динаміка інвестицій ЄБРР у 2019-2020 за регіонами Світу., Транспортні кредити ЄІБ за типами інфраструктури (2009—2020 рр.), Глобальні проблеми сучасності., Основні характеристики міжнародних організацій в глобалізаційному процесі., Основні етапи розвитку системи міжнародних організацій., Виконання бюджету Україною у 2020 році., Принципи діяльності

СОТ., Коефіцієнт бідності відсоток до населення в Україні 2002-2019 рр., Прогноз Світового банку динаміки росту ВВП України у 2018-2023 рр., Показники інвестицій ЄБР у 2019-2020 за регіонами Світу., Транспортні інфраструктурні проекти ЄІВ у відсотках (2009—2020 рр.).

6. Календарний план-графік

№ пор.	Завдання	Термін виконання	Підпис керівника
1	Видача завдання	17.05.2021	
2	Збір та обробка статистичної інформації	17.05.2021-20.05.2021	
3	Вивчення стану проблем, опрацювання джерел	21.05.2021-24.05.2021	
4	Написання теоретичної частини	25.05.2021-29.05.2021	
5	Написання аналітичної частини	30.05.2021-31.05.2021	
6	Написання вступу та висновків	31.05.2021-01.06.2021	
7	Оформлення пояснювальної записки, графічного матеріалу, підготовки доповіді, передзахист	02.06.2021-04.06.2021	
8	Проходження нормо контролю, перевірка на плагіат, оформлення документів до захисту, рецензування роботи, подання на кафедрі	04.06.2021-20.06.2021	

7. Дата видачі завдання: «17» травня 2021 р.

Керівник випускної роботи _____ Жаворонкова Г.В.
(підпис керівника) (П.І.Б.)

Завдання прийняв до виконання _____ Гейдаров Т.С.
(підпис випускника) (П.І.Б.)

РЕФЕРАТ

Пояснювальна записка до випускної роботи «Вплив міжнародних економічних організацій на економічні процеси в окремих країнах» 67 с., 4 табл., 9 рис., 35 літературних джерел.

МІЖНАРОДНІ ОРГАНІЗАЦІЇ, СТРАТЕГІЯ, МІЖНАРОДНІ СТРАТЕГІЇ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ, ЕКОНОМІЧНА ПОЛІТИКА, ООН, МВФ, СОТ, ГЛОБАЛІЗАЦІЯ, МІЖНАРОДНІ ВІДНОСИНИ.

Об'єктом дослідження є діяльність економічних організацій на міжнародному ринку.

Предметом дослідження є процеси та відносини, що склалися у процесі функціонування міжнародних економічних організацій.

Мета роботи - на основі аналізу цілей, принципів, функцій та фактів діяльності міжнародних організацій дослідити їх роль у формуванні міжнародних стратегій економічного розвитку.

Інформаційну базу дослідження складають праці науковців, які присвятили увагу дослідженню діяльності міжнародних організацій.

У процесі роботи застосувалися методи: аналізу (економічного, порівняльного), синтезу, узагальнення, конкретизації, абстрагування, графічний метод.

Наукова новизна одержаних результатів полягає у дослідженні процесів економічного співробітництва між окремими країнами світу та дослідження впливу міжнародної економічної інтеграції країн.

Значущість виконаної роботи та висновки. Результати дослідження можуть бути використані при організації діяльності міжнародних економічних угруповань в окремих країнах.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	6
РОЗДІЛ 1. МІЖНАРОДНІ ОРГАНІЗАЦІЇ В СИСТЕМІ МІЖНАРОДНИХ ЕКОНОМІЧНИХ ВІДНОСИН.....	9
1.1. Причини виникнення і місце міжнародних організацій в системі регулювання міжнародних економічних відносин.....	9
1.2. Сутність міжнародних організацій та їх функції.....	16
1.3. Основні етапи становлення й розвитку системи міжнародних організацій..	25
Висновок до розділу 1.....	37
РОЗДІЛ 2. СТРАТЕГІЧНІ ЗАВДАННЯ ТА РОЛЬ МІЖНАРОДНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ У СВІТОВІЙ ПОЛІТИЦІ.....	38
2.1. Міжнародні організації у формуванні міжнародних стратегій економічного розвитку.....	38
2.2. Аналіз основних показників діяльності міжнародних організацій в країнах Європи.....	49
2.3. Вплив міжнародних організацій на економічну політику країн світу.....	56
Висновок до розділу 2.....	61
ВИСНОВКИ.....	62
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	64

ВСТУП

Актуальність теми. Прагнення людства розв'язати гострі проблеми міжнародних відносин мирними засобами, домінування інтеграційних процесів над процесами дезінтеграції, формування комплексу спільних політичних, економічних та інших завдань визначає тенденцію до творення низки регіональних та міжрегіональних систем інтересів у різних сферах суспільного життя. І саме тому вивчення питання сутності та функцій міжнародних організацій є надзвичайно актуальним і важливим для сучасних міжнародних відносин.

Міжнародні організації є дієвим регулятором міжнародних відносин, зокрема, в економічній сфері. Їх значення як інституційних одиниць міжнародної економіки дедалі зростає. Сьогодні практично всі держави світу – від найпотужніших до невеликих і таких, економічний рівень яких ще невисокий, — сполучаються у світовій мережі міжнародних організацій. Процес глобалізації, що невинно поширюється й охоплює практично усі сфери економічної діяльності, створює умови для формування наднаціональних структур регулювання економічних відносин, і міжнародні організації є найактивнішим інструментом такого регулювання.

Розробка та впровадження дієвої економічної політики держави надає країнам, особливо тим, що розвиваються, можливості підвищити загальний рівень життя населення, зменшити розрив в доходах різних слоїв населення. Стратегічне планування економічних заходів, які мають бути впроваджені створює умови для більш ефективного інтегрування держави в світове господарство. Глобалізація з одного боку уявляє собою платформу для розвитку економіки країни, а з іншого ставить держави перед необхідністю реформування та реструктуризації національних економік. Існує багато аспектів глобалізації, які суттєво впливають на недоторканість суверенітету держав учасниць. У той же час, такі заходи поглиблюють ефективність міжнародного

економічного співробітництва. На приклад дії щодо поширення торгівлі або залучення іноземних інвестицій є необхідними для розвитку країни та підвищення рівня її конкурентоспроможності, при цьому їх реалізація провокує зміни і обмеження суверенітету. Міжнародні організації виступають повноцінними суб'єктами міжнародного співробітництва. Їх діяльність спрямована не тільки на створення, але і на розробку уніфікованих заходів реалізації міжнародної економічної політики. Але ці інституції хоча і виконують деякі функції, що нагадують державні, наприклад Європейський союз, все ж таки залишаються міжнародними організаціями, хоча і мають наднаціональний характер. Питання впливу міжнародних інституцій на економічну політику держав світу актуальне і потребує додаткової уваги. Це обумовлено тим, що в сучасному світі діяльність навіть суто економічних міжнародних організацій має свій, специфічний політичний аспект. В умовах відкритості інформаційного простору та доступності інформації, процес комунікації міжнародної організації більше не спрямован лише на уряди країн, а проходить безпосередньо з населенням, що впливає на сприйняття країною своїх політиків та їх рішень. Така ситуація ускладнює діяльність політичних лідерів, оскільки при розробки стратегії зовнішньої та внутрішньої політики не можна не брати до уваги вірогідність помилки рекомендацій міжнародних організацій для конкретної країни.

Багато вчених присвятили увагу дослідженню діяльності міжнародних організацій. О. Кучик вивчав теоретико-методологічний аспект еволюції поняття міжнародної організації. А. Дмитрієв і І. Балута аналізували роль міжнародних організацій у світовому процесі глобалізації. О. Гріненко розглядав проблему трансформації ролі та місця ООН у регулюванні безпекових проблем сучасності, у тому числі у сфері економіки. В. Колосова, І. Іванова, О. Шаров та Г. Марків досліджували співпрацю держав (також і України), з міжнародними фінансовими організаціями. Н. Патика вивчав вплив Світової

організації торгівлі (СОТ) на розвиток країн-членів. Н. Мешко аналізував технологічну регіоналізацію світогосподарського розвитку, в рамках якої розглядав діяльність міжнародних організацій, які взяли на себе правові та організаційні функції регулювання питань у сфері інтелектуальної власності. Отже, науковці, як правило, аналізували діяльність міжнародних організацій в окремих сферах економіки, внаслідок чого питання участі організацій у формуванні міжнародних стратегій економічного розвитку не отримало достатнього дослідження у науковій літературі.

Мета і завдання виконання випускної роботи. Визначити роль міжнародних організацій в формуванні економічної політики країн світу. Висвітлити механізм впливу міжнародних організацій на формування і реалізацію економічної політики країн. На основі аналізу цілей, принципів, функцій та фактів діяльності міжнародних організацій дослідити їх роль у формуванні міжнародних стратегій економічного розвитку.

Об'єкт дослідження – діяльність економічних організацій на міжнародному ринку.

Предмет дослідження – процеси та відносини, що склалися у процесі функціонування міжнародних економічних організацій.

Методи дослідження. Для вирішення поставлених завдань у роботі було використано такі методи дослідження: метод аналізу - для виявлення окремих об'єктів дослідження; метод економічного аналізу; метод синтезу - для виведення наслідків і укладення; метод порівняльного аналізу, що дозволяє зіставити вітчизняний і зарубіжний досвід; метод узагальнення, конкретизації, абстрагування та графічний метод.

Практичне значення отриманих результатів. Результати дослідження можуть бути використані при організації діяльності міжнародних економічних угруповань в окремих країнах.

Особистий внесок випускника. Данна робота є самостійним дослідженням, яке опирається на джерела, вказані у списку літератури.

РОЗДІЛ 1

МІЖНАРОДНІ ОРГАНІЗАЦІЇ В СИСТЕМІ МІЖНАРОДНИХ ЕКОНОМІЧНИХ ВІДНОСИН

1.1. Причини виникнення і місце міжнародних організацій в системі регулювання міжнародних економічних відносин

Об'єктивна необхідність у регулюванні сучасних міжнародних економічних відносин між країнами впливає із зростаючої взаємозалежності та взаємозв'язку національних економік, що потребує створення такого механізму регулювання міжнародних економічних відносин, який би забезпечував збалансовану координацію національних правових режимів. Складовою цього механізму і є міжнародні організації.

Основними завданнями міжнародного регулювання міжнародних економічних відносин на сучасному етапі є: забезпечення стабільного розвитку світової економіки; розвиток співробітництва між країнами в різних формах; усунення дискримінації в торговельно-економічних відносинах між країнами; сприяння приватному підприємництву; узгодження і координація макроекономічної політики держав.

Механізм регулювання МЄВ має два взаємопов'язані рівні: національний і міжнародний. Національному рівню відповідає система дій держави (уряду), спрямована на регулювання зовнішньоекономічних відносин, яка використовує такі елементи:

- принципи управління, як фундаментальні правила, що характеризують певну «ідеологію» підходу до міжнародних відносин в економічній сфері;

- інституційно-правові структури, як сукупність міжнародних та національних норм, правил, звичаїв та угод, що регламентують здійснення співробітництва;

- інструменти та методи управління, як сукупність конкретних заходів впливу на окремі процеси (наприклад, валютні курси, митні тарифи, квоти, тощо).

Міжнародні економічні відносини реалізуються через їх суб'єкти. Суб'єктами міжнародних економічних організацій є підприємства, фірми, держава, приватні особи, транснаціональні корпорації і транснаціональні банки, міжнародні організації. Особливістю міжнародних організацій як суб'єктів системи міжнародних економічних відносин є те, що вони, поряд з державними органами, є регуляторами цих відносин. Міжнародні організації виконують регулюючі функції на наднаціональному рівні. Як регулятори міжнародні організації мають великий вплив на розвиток і спрямованість міжнародних відносин, оскільки вони залучають в упорядкований процес чимало держав. Сьогодні майже немає в світі держави, яка не буда б членом якоїсь організації.

Міжнародна організація - це об'єднання держав, установ, фізичних осіб, що спільно реалізують програму або мету на основі певних правил і процедур і діяльність яких виходить за національні кордони [6; 11].

Наслідком процесу розвитку світового суспільства є утворення міжнародних організацій.

Таблиця 1.1

Чинники виникнення міжнародних організацій

Чинник	Характеристика
Міжнародний поділ праці	Обумовлює спеціалізацію країн на виробництві певних товарів та послуг, обмін продуктами, а також неминуче призводить до міжнародного кооперування. Зростання міжнародних потоків товарів, послуг, чинників виробництва викликає потребу в регуляторах, які б запобігли тенденції

	<p>перетворення цього процесу на хаотичне явище і водночас підсилили б його темпи. Спеціалізація країн на технологічних операціях, деталях, вузлах, агрегатах сприяє встановленню стійких зв'язків між підприємствами різних країн, спонукаючи, таким чином, їх до виробничої кооперації.</p>
<p>Міжнародна економічна інтеграція</p>	<p>Економічна інтеграція - це процес економічної взаємодії країн, що призводить до зближення господарських механізмів, набуває форми міжнародних угод і регулюється міжнародними органами. Внутрішньою суттю інтеграції є процес формування спільного світогосподарського простору, сфери підприємництва, що виходить за національні кордони, і в межах якої діють єдині економічні, технологічні, правові, соціально-культурні вимоги до суб'єктів виробничої та комерційної діяльності. Інтеграційні процеси охоплюють, перш за все, країни досить високого рівня розвитку, які мають розвинені взаємні економічні стосунки. Міжнародна економічна інтеграція розвивається від найпростіших форм і рівнів до більш складних і досконалих, переходячи з одного щабелю до вищого.</p>
<p>Політичні стосунки між країнами</p>	<p>Вирішення багатьох політичних проблем протягом історії людства державні діячі намагались здійснити утворенням союзів держав, блоків, пактів. Найчастіше такі міждержавні утворення мали переважно воєнну спрямованість і розпадалися зі зміною політичної ситуації в світі. І сьогодні є міжнародні організації оборонного характеру (НАТО) або такі, де політичні цілі є переважаючими (Рада Європи, Ліга арабських держав). Рада економічної взаємодопомоги (РЕВ), яка проголошувала основною метою економічну інтеграцію соціалістичних країн, все ж таки залишалася політичною організацією, оскільки інтеграційні процеси гальмувалися неринковим характером економічних</p>

	відносин в рамках соціалістичної системи.
Глобалізація міжнародних відносин	Це такі проблеми, які охоплюють увесь світ або значну його частину і не можуть бути вирішені кожною країною поодиноці. До них відносяться: проблема обмеженості природних ресурсів; екологічна проблема; демографічна проблема; проблема роззброєння; продовольча проблема.

Узагальнено автором на основі джерел: [6; 7].

Серед чинників формування й розвитку системи міжнародних організацій останнім часом дедалі більшого значення набувають глобальні проблеми сучасності (Рис.1.1).

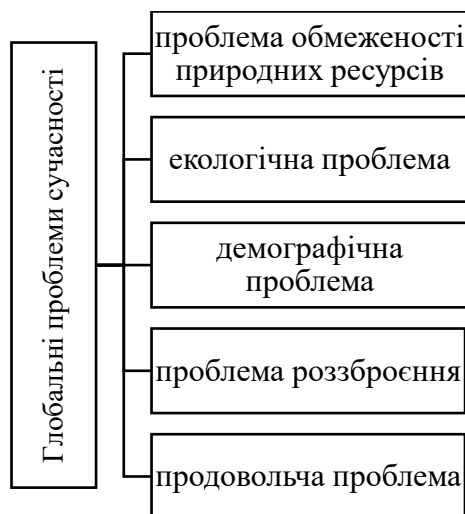

Рис. 1.1. Глобальні проблеми сучасності [7, с.153].

Природно-ресурсний потенціал нашої планети в цілому досить потужний і далекий від вичерпання. Але в розрізі окремих видів ресурсів і галузей їх використання ситуація неоднакова. Запаси деяких важливих для людства природних ресурсів обмежені і не відтворюються. Це стосується, в першу чергу, паливно-енергетичних ресурсів, а точніше - органічного палива (нафта, газ, вугілля, торф, сланці). Вичерпання нафти і газу може здійснитися в межах

декількох десятиліть. По суті, вичерпані майже всі земельні ресурси, здатні для сільського господарства; більш того, площа придатних земель щороку скорочується внаслідок ерозії та засолення.

Гострота природно-ресурсної проблеми полягає в тому, що основна маса корисних копалин, деревини і деяких інших ресурсів споживається не там, де вони видобуваються. Отже, центральною проблемою у використанні природних ресурсів є їх справедливий розподіл, при цьому мається на увазі не лише оптимальне задоволення потреб в ресурсах, але й недискримінаційні ціни на них, усунення монополізації видобутку й продажу найважливіших ресурсів. Розв'язати ці питання таким чином, щоб задовольнити власників і споживачів ресурсів суто ринковими методами дуже важко. Ось тут і потрібна регулююча роль міжнародних організацій, які встановлюють «правила гри» з максимальним урахуванням інтересів всіх зацікавлених сторін. Так, наприклад, Європейський Суд встановив особливі стосунки із групою асоційованих країн, що розвиваються. Ці стосунки закріплені так званими Ломейськими угодами і передбачають, зокрема, поставки в країни ЄС сировини за цінами, вигідними для обох сторін.

Проте не завжди вдається об'єднати інтереси власників і споживачів, особливо, коли йдеться про країни з різним рівнем розвитку. В такому разі власники ресурсів, утворюють міждержавні організації картельного типу, спрямовані на встановлення «справедливих» цін на той чи інший ресурс. Найяскравішим прикладом такого типу організацій є Організація країн-експортерів нафти (ОПЕК).

Викид шкідливих речовин в довкілля в ХХ ст. набув таких величезних обсягів, що спричинив екологічні зрушення глобального характеру, тобто такі,

що охоплюють географічну оболонку в цілому. До них, насамперед, відноситься збільшення в атмосфері вуглекислого газу, що породжує парниковий ефект, та потоншення озонового прошарку. Ці явища можна подолати тільки спільними зусиллями багатьох країн. Далі, є ще один прояв екологічного негаразду глобального масштабу — це перенесення вітрами забруднених повітряних мас на великі відстані. Характер напрямків повітряних потоків такий, що, наприклад, Канада отримує з території США значно більше забруднюючих речовин, ніж сама викидає в атмосферу. З Центральної Європи тисячі тон шкідливого бруду прямують з вітрами у Скандинавію. Дунай збирає відходи підприємств чи не з половини Європи і несе їх у Чорне море до берегів України.

Такі проблеми ніяка країна, навіть економічно потужна, вирішити поодиночі не зможе. Тому заклики до спільних дій в справі охорони довкілля лунають все гучніше, особливо з другої половини ХХ сторіччя. В ООН постійно діє Програма по дослідженню довкілля (ЮНЕП). Найбільш впливовою неурядовою організацією, що активно вивчає екологічні проблеми, є Римський клуб. Крім того, завдання про охорону довкілля міститься в програмах діяльності багатьох регіональних міждержавних організацій (ЄС, СНД та ін.)

Ще однією глобальною проблемою, що загострилась з середини ХХ сторіччя, є швидке зростання населення Земної кулі. Якщо на початку сторіччя воно складало 1,5 млрд. чол., в 1950р. - 2,5 млрд., то на початок 2020 р. вже перевищило 7 млрд. чол. Темпи зростання населення високі в цілому, але дуже нерівномірні за регіонами. Так, в Західній Європі, Північній Америці, Японії, Австралії, Новій Зеландії (тобто, в розвинутих країнах) за другу половину ХХ

сторіччя чисельність населення зросла в 1,5 рази, в Східній Європі і колишньому СРСР - в 1,6 рази, а в Африці - в 3,3, Латинській Америці - в 3 і в Азії - в 2,5 рази.

Країни, що розвиваються, відчують демографічний тиск набагато вищий, ніж розвинуті країни. Це об'єктивно спонукає прагнення до міграції з бідних країн до багатих. Але на шляху міграційних потоків постає чимало перешкод, які встановлюють уряди розвинених країн з метою запобігти зайвій конкуренції для працівників своїх країн й уникнути небажаних змін етнічної структури свого населення. Таким чином, глобальні демографічні процеси потребують ретельного, всебічного регулювання на міжурядовому рівні. Найбільше уваги демографічним проблемам приділяється органами ООН. Тут утворена спеціальна функціональна комісія з народонаселення й розвитку. Окрім того, при ООН існує ряд фондів, центрів, агентств, що займаються різними аспектами демографічних процесів: Фонд ООН в галузі народонаселення (ЮНФПА), Центр ООН по населеним пунктам (Хабітат), Дитячий фонд ООН (ЮНІСЕФ) та інші. Демографічні проблеми також знаходяться в центрі уваги Світової організації охорони здоров'я (СООЗ).

Для багатьох країн першочерговою проблемою залишається продовольча. Низький рівень продуктивності праці, нестача коштів, малоземелля, відносна перенаселеність призводять до хронічного недоїдання а то й голоду мільйонів людей у світі. Наприкінці ХХ ст. їх число становило 750 млн. чол. Проте, перспективи тут на найближчі роки не дуже обнадійливі. За останнє десятиріччя ХХ століття душеве споживання пшениці в світі скоротилося на 10%. Починаючи з 70-х років виробництво продовольства на душу населення в Африці щороку скорочується на 1% [5, с. 25]. За останні 30

років минулого сторіччя пересічнодушовий розмір ВВП в найменш розвинутих країнах скоротився на 5%, а в таких країнах, як Гаїті, Мадагаскар, Нігер реальний ВВП впав до 40-50% [20, с. 63]. В цих умовах необхідне об'єднання зусиль народів світу для допомоги найслабкішим країнам. Можна беззаперечно стверджувати, що без продовольчої допомоги світового співтовариства країнам зони Сахелю (північна савана) та Східної Африки в 70-80-х роках тут від голодної смерті загинули б мільйони людей. Найбільш ефективною є допомога продовольством, що здійснюється спеціалізованими організаціями системи ООН. Це - Продовольча і сільськогосподарська організація (ФАО), Світова продовольча програма (СПП), Світова продовольча рада та деякі інші.

Найголовнішою, узагальнюючою умовою утворення міжнародних організацій є інтернаціоналізація світової економіки і виникнення світового господарства. Світове господарство можна визначити як сукупність національних економік країн світу, пов'язаних між собою мобільним фактором виробництва.

Інтернаціоналізація світової економіки - це сукупність міжнародних відносин, що базуються на інтернаціоналізації виробництва, яке утворюється внаслідок міжнародного усупільнення виробництва в процесі міжнародного поділу праці. З другої половини ХХ ст. інтернаціоналізація світової економіки дедалі більшою мірою виявляється в міжнародній економічній інтеграції. Інтернаціоналізація світової економіки супроводжується і політичними актами, серед яких утворення міжнародних організацій посідає чільне місце.

1.2. Сутність міжнародних організацій та їх функції

Сьогодні, у період швидкого розвитку науково-технічного прогресу, неможливе існування держав без їхньої взаємодії. Ця взаємодія може здійснюватися як через економічні, так і політичні відносини. Сьогодні саме за допомогою міжнародних організацій здійснюється співробітництво між державами. Міжнародні організації не тільки регулюють міждержавні відносини, але і приймають рішення з глобальних питань сучасності. На сьогоднішній день існує багато гострих питань: питання війни і миру, екологія, питання інтеграції держав тощо. Тому кожна міжнародна організація покликана вирішувати зазначені питання.

Міжнародні організації є специфічною формою прояву і організації співробітництва між різними країнами світу. При цьому необхідно відзначити, що на сучасному етапі суспільного розвитку межі дії міжнародного права, характер міжнародних організацій, а також їх зростаючі можливості відіграють активну роль у становленні міжнародної співпраці та зростанні глобалізації. [1, с. 19; 4, с. 26].

Необхідність створення міжнародних організацій – об'єднати зусилля держав, тобто виробити загальну програму дій за рішенням світових проблем і, що особливо важливо, створити умови для її реалізації. Це завдання винятково складне. Адже мова йде про країни різної політичної, економічної і соціальної орієнтації, з неоднаковим рівнем розвитку, що мають національні, культурні, релігійні, етнічні особливості.

При всій спільності завдань, що постали перед державами, кожна з них переслідує власні цілі, обумовлені специфікою її становища на сучасному етапі світової глобалізації, має в своєму розпорядженні різні ресурси і можливості.

Подібні відмінності продовжують залишатися головним чинником у вирішенні загальносвітових проблем.

Чималі труднощі на цьому шляху пов'язані з глобалізацією економіки, що різко прискорилося за останню чверть століття. Тому необхідно розглянути сутність глобалізаційних процесів.

Суть цього процесу полягає в тому, що в сферу міжнародного обміну і інтеграції виявилися втягнутими сотні тисяч підприємств і корпорацій, мільйони громадян різних галузей господарської діяльності - від видобутку сировини до виробництва складних машин і устаткування, техніки, технологій, від надання всіляких видів послуг до передачі знань, інформації, капіталів, робочої сили [7, 35; 13, 92].

Подібна тенденція є позитивною і відображає рух людства шляхом економічного і науково-технічного прогресу. Глобалізація економіки створює сприятливі передумови для міжнародної співпраці у вирішенні загальносвітових проблем.

Завдяки процесам глобалізації відкрилися унікальні можливості для широкого міжнародного обміну науковими ідеями і здійснення спільних досліджень і розробок ученими і фахівцями різних країн у таких складних і практично мало вивчених галузях знань, як екологія, біосфера і ноосфера Землі, демографія в їх взаємодії з економікою, етнографією, соціологією, історією, правом, міжнародними відносинами [11, 25].

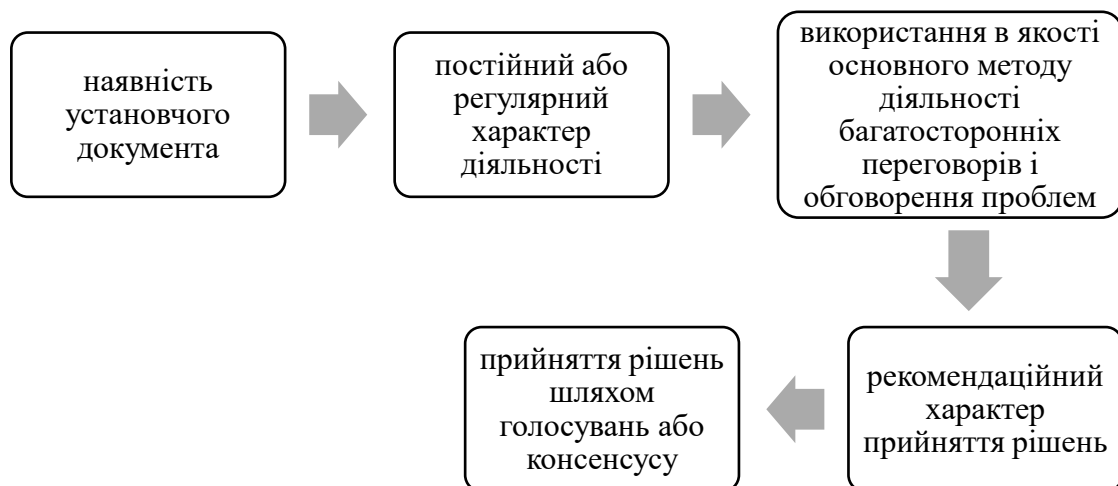

Рис. 1.2. Основні характеристики міжнародних організацій в глобалізаційному процесі [4-10,16].

Виходячи із загальної характеристики, визначимо основні функції. Функції – це зовнішні прояви процесів діяльності з виконання покладених на неї завдань (наприклад, регулюючі, контрольні, оперативні та інші функції). При цьому організація має право здійснювати свої функції тільки в межах закріпленої за нею компетенції [10, 116].

Таблиця 1.2

Основні групи функцій міжнародних організацій [15, 24].

Функції	Характеристика
Сприяння	організація міжнародних конференцій; збір і аналіз статистичних і фактичних матеріалів; публікація і поширення статистики і досліджень; надання приміщень секретаріату для проведення багатосторонніх і двосторонніх переговорів.
Спостереження	сприяння з можливістю формулювання і оприлюднення офіційної точки зору організації на ті чи інші проблеми, що є способом створення громадської думки і

<p>Нагляд</p>	<p>впливу на економічну політику країни.</p> <p>більш жорстка форма спостереження, пов'язана із зобов'язанням країн повідомляти на регулярній основі і за встановленою формою дані про своє становище і вислуховувати рекомендації по суті поточного економічного розвитку. Уряди, які підписали статут міжнародних організацій, що здійснюють нагляд, зобов'язані з визначеною частотою приймати в себе місії експертів з цих організацій і надавати їм, крім поточної, також і первинну інформацію, відповідати на їхні питання і бути максимально відвертими. Зміст дискусій за бажанням уряду може залишатися конфіденційним і не оприлюднюватися міжнародною організацією, з якою велися дискусії. Типовий приклад – МВФ, головна функція якого полягає саме в жорсткому нагляді за економічною політикою країн-членів з метою надання їм рекомендацій для попередження потенційно можливих макроекономічних дисбалансів і найбільш ефективного вирішення існуючих проблем.</p>
<p>Регулювання</p>	<p>нагляд, що спирається на примус країн до виконання рекомендацій міжнародного співтовариства через розробку відповідних міжнародних норм і механізмів примусу до їх виконання. Регулювання в міжнародній економіці засноване на тому, що країни добровільно приймають рішення про створення певного міжнародного механізму вирішення тих чи інших проблем, домовляються про принципи його функціонування і про те, як вони будуть спільно карати країни, які порушили принципи, під якими вони самі ж підписалися. Прикладом є СОТ: в рамках цієї організації встановлені певні правила міжнародної торгівлі, з якими погодилися більше сотні країн, а також жорсткі антидемпінгові та інші процедури, які</p>

	приймаються проти порушників погоджених правил.
Контроль	функції, які полягають у здійсненні контролю за відповідністю поведінки держав нормам міжнародного права, а також резолюцій. У цих цілях організації мають право збирати та аналізувати відповідну інформацію, обговорювати її і висловлювати свою думку в резолюціях. У багатьох випадках держави зобов'язані регулярно подавати доповіді про виконання ними норм міжнародного права та актів організації у відповідній області. Особливо розвинена ця система в галузі прав людини.
Інформативна	полягає в тому, що міжнародні організації виступають в якості найбільших одержувачів, передавачів і каналів поширення інформації. Їх інформаційні можливості приваблюють до них держави, одні з яких стають повноправними членами організації, інші спостерігачами, а також інші міжнародні організації, ТНК та міжнародні групи тиску. Діяльність міжнародних організацій щодо виконання інформаційної функції різноманітна і включає такі види: збір, обробку та поширення інформації, що відноситься до сфери компетенції організації; підготовку та поширення інформації про функціонування самої організації. Крім цього – регулювання діяльності засобів комунікації; володіння засобами комунікації

У практиці ООН набули поширення спостережні місії за дотриманням умов мирного врегулювання. Місія ООН контролювала процес ліквідації засобів масового ураження в Іраку і доповідала про це Раді Безпеки ООН. Серйозні заходи контролю, включаючи інспекцію, передбачені Статутом Міжнародного агентства з атомної енергії (МАГАТЕ).

Оперативні функції полягають у досягненні цілей власними засобами організації. У переважній більшості випадків організація впливає на реальність через суверенні держави-члени. Разом з тим поступово зростає роль і безпосередньої діяльності. Організації надають економічну, науковотехнічну та іншу допомогу, консультаційні послуги. Значний розвиток отримали операції ООН з підтримання миру.

Сприяння - спостереження - нагляд – регулювання – контроль не вичерпують весь спектр ключових функцій, які можуть взяти на себе міжнародні організації. По суті всі ці функції багатостороннього міждержавного регулювання засновані лише на добрій волі країн-учасниць. Якщо уряд тієї або іншої країни не бачить вигод від членства в міжнародній організації, ніхто не може змусити прийняти його [3, 24].

В кінці ХХ ст. проявилася тенденція до зосередження ключових функцій по регулюванню і моніторингу найважливіших процесів у рамках невеликої кількості організацій. Найбільш універсальні серед них - МВФ, що займається макроекономічною політикою; СОТ, що погоджує торговельну політику; ООН, останні роки спрямовує свої зусилля на соціальні питання, і група Світового банку, що концентрується на проблемах розвитку і структурних реформах. Ці організації виникли наприкінці 1940-х років і виступають сьогодні найважливішими форумами узгодження економічної політики між країнами [2, 188].

Для здійснення своїх функцій організації володіють відповідним механізмом. Його основу становлять органи організації. Організації мають вищий орган, в якому представлені всі члени. Називається він по-різному: асамблея, конференція, конгрес тощо. «Генеральна асамблея» буквально

означає – загальні збори. В універсальних організаціях ці органи численні і покликані приймати рішення лише з основних питань. Збираються вони періодично [14, 150].

Наприклад, для підготовки резолюцій пленарного органу створюються комісії і комітети загального складу, які працюють під час сесії вищого органу. Генеральна Асамблея ООН приймає резолюції, підготовлені її шістьма комітетами, може створювати допоміжні органи.

Пленарний орган обирає органи обмеженого складу, в числі яких основний виконавчий орган та органи з головних напрямів діяльності організації. При формуванні таких органів враховуються певні критерії, перш за все представництво основних регіонів і груп держав. Відомі й інші критерії. У керівному органі МОП десять місць займають основні промислові країни. У Раді ІКАО забезпечується належне представництво держав, що роблять найбільший внесок у навігаційне обслуговування цивільної авіації [6, 194].

У більшості організацій органи складаються з представників держав. У деяких випадках з метою забезпечення неупередженості створюються органи, членами яких є не держави, а фахівці, які обираються в особистій якості. Найчастіше це судові органи [12, 65].

Особливе місце займають судові органи. Різні їх види можуть вирішувати спори між державами, перевіряти правомірність рішень організації та здійснювати адміністративну юрисдикцію щодо персоналу. Більшість організацій не створюють своїх судових органів і не вважають за потрібне вводити судовий контроль, що визначає правомірність прийнятих рішень. У справах, пов'язаних з персоналом, універсальні організації використовують Адміністративний суд ООН. У ЄС, органи якого приймають юридично

обов'язкові рішення, Суду належить важлива роль у контролі за їх правомірністю.

Організації мають секретаріат, який виконує велику роботу з обслуговування організації. Очолюється він головною адміністративною особою (генеральним секретарем або генеральним директором), яка обирається вищим органом на певний термін.

Основне навантаження лягає на службовців секретаріату, які працюють на постійній основі. Службовці підбираються з урахуванням представництва різних регіонів. З метою забезпечення їхньої незалежності створено систему соціального забезпечення і пенсійну систему. Їм надано імунітет від оподаткування та місцевої юрисдикції. У разі необхідності організація повинна відмовитися від імунітету щодо свого службовця.

Фінансування організацій здійснюється їх членами залежно від можливостей останніх. Як правило, внесок однієї держави не повинен перевищувати 25% бюджету та бути не менше 0,01%. Багато фінансових організації формують бюджет за рахунок власних доходів. Регулярний бюджет покриває звичайні витрати. Додаткові витрати, наприклад на миротворчі операції або надання економічної допомоги, покриваються за рахунок добровільних внесків [8, 373].

Міжнародні організації, в процесі своєї еволюції, стали глобальним, всеосяжним явищем, яке може суттєво впливати на світову економіку і політику. Оцінка цього впливу і перспектив міжнародних організацій представляє великий науковий інтерес.

Отже, існування міжнародних організацій має велике значення для кожної держави окремо та усього світу взагалі.

Зважаючи увагу на різноманітність та повноту функцій, можна зробити висновок, що діяльність міжнародних організацій впливає на усі сфери життя та певною мірою сприяє їх розвитку.

Роль міжнародних організацій значна, вони сприяють спілкуванню держав у різних сферах життя.

1.3. Основні етапи становлення й розвитку системи міжнародних організацій

Виникненню міжнародних організацій передував досить тривалий процес розвитку міжнародного спілкування, в ході якого формувалися об'єктивні суспільні потреби у створенні спеціальних міжнародних органів, які б регулювали дедалі більш складні багатосторонні відносини між державами в різних сферах діяльності.

Воєнні союзи держав можна вважати першими міжнародними організаціями. Щодо організацій економічного характеру, то одним з найстаріших прикладів можна вважати Ганзу - політичний і торговельний союз північно-німецьких міст, який існував в XIV-XVII сторіччях. Центром Ганзи був Любек; її факторії розміщувались в Новгороді, Лондоні, Берліні, Брюгге. Ця організація об'єднала майже сто міст. Її функціями були: спорядження й охорона торговельних експедицій, утворення торговельних факторій у найважливіших містах, переважно в балтійських країнах, одержання всіляких торговельних привілеїв, уніфікація торговельного права. Таким чином, головною метою Ганзи був захист інтересів купецтва, яке здійснювало свої операції в цьому регіоні.

Ганзейські купці торгували переважно хлібом, а також хутром, шкірою, льоном, воском, медом, сукнами, винами, залізними виробами. Кожний купець був абсолютно самостійним і незалежним в своїх торговельних операціях, але знаходився під захистом організації. Тривалий строк існування Ганзи свідчить про ефективність її діяльності. [6, с. 32].

Іншим, вже пізнішим, прикладом утворення міжнародної організації для вирішення економічних проблем був Німецький митний союз, заснований в 1834 р. На цей час Німеччина являла собою конгломерат десятків дрібних князівств, кожне з яких мало свою грошову одиницю, свою митну політику, систему мір і вагів, що дуже утрудняло торгівлю між ними і не сприяло об'єднанню в цілісну державу. Митний союз сполучив 18 німецьких держав, головною серед яких була Прусія. Всередині союзу скасовувались митні тарифи, проте встановлювались протекціоністські тарифи щодо третіх країн.

Проте ці (й деякі подібні) організації, що існували до середини XIX ст., ще не утворили міжнародної системи. Вони існували відокремлено одна від одної, без взаємних функціональних зв'язків і не спричинили істотного впливу на світовий розвиток економічних чи політичних відносин. Можна вважати, що організації типу Німецького митного союзу певною мірою стали моделлю, прототипом для пізніших міжнародних організаційних утворень на основі економічної інтеграції.

Початок формування цілісної системи міжнародних організацій припадає приблизно на середину XIX сторіччя.

Відтоді й до нашого часу можна виокремити такі основні етапи розвитку системи (Рис. 1.3.).

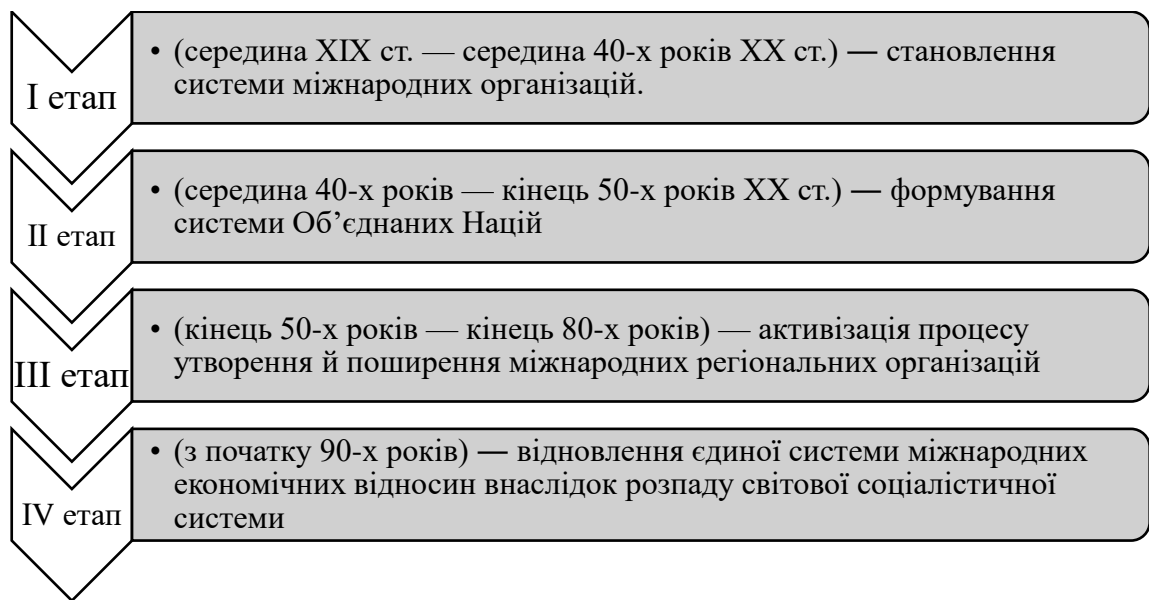

Рис. 1.3. Основні етапи розвитку системи міжнародних організацій [6, 17].

Ця схема має дещо умовний характер, оскільки чіткі межі між етапами накреслити неможливо. Так, регіональні організації виникали ще в 40-х роках (наприклад, РЕВ). Проте, кожний з етапів характеризується найтипівішим аспектом розвитку системи, тому її виокремлення цілком виправдане.

Простежимо основні віхи на шляху утворення міжнародних організацій.

1. Становлення системи міжнародних організацій (середина XIX ст. — середина 40-х років XX ст.). Важливим спонукальним чинником утворення міжнародних організацій була промислова революція, яка завершилась в більшості європейських країн, США та Японії до 70-х років XIX сторіччя. Європа та Північна Америка вкрились густою мережею залізниць, парове судноплавство з'єднало континенти регулярними рейсами, з'явилося телеграфне сполучення. Світ став «тісним», поштові зв'язки між людьми різних країн та регіонів ставали дедалі поширеним явищем. Але існування в кожній країні своїх норм, тарифів, методів управління, зрештою, звичаїв у сфері транспорту й зв'язку гальмувало процес утворення світової системи

сполучення. Виникла потреба в міжнародних організаціях, які б упорядкували національні норми в єдину функціональну систему. І такі організації з'явилися.

В 1865 р. було утворено Світовий телеграфний союз, а в 1875 р. - Світовий поштовий союз. Ці дві організації, що існують і досі, до певної міри стали взірцем для створення пізніше вузькогалузевих організацій глобального характеру, зокрема, в морському й авіаційному транспорті.

Процес упорядкування розпочався й у сфері міжнародних валютних відносин. В 1867 р. відбулася Паризька конференція, яка визначила основні правила валютної системи, основаної на золотомонетному стандарті. До них належать: встановлення золотого вмісту валют; забезпечення конвертованості валюти в золото; вільний продаж золота на міжнародних ринках; забезпечення стабільності валюти органами валютного контролю країни; формування вільно плаваючих валют в межах «золотих точок» та ін. В результаті роботи Паризької конференції не було утворено постійних міжнародних органів, але вона забезпечила умови, завдяки котрим система золотомонетного стандарту діяла досить ефективно аж до Першої світової війни.

Після війни система золотомонетного стандарту розладилась. Розмежування держав воєнними діями сильно утруднило міжнародні валютні потоки. Післявоєнна економіка була зруйнована, і це спричинило ослаблення національних валют. Необхідно було встановити нові правила в міжнародних валютних відносинах, котрі відповідали б новому етапові розвитку світової валютної системи.

Це завдання мала вирішити Генуезька міжнародна економічна конференція (1922 р.), яка проголосила встановлення золото-девізного стандарту. Іноземна валюта провідних країн стала використовуватись в

міжнародних розрахунках нарівні із золотом. Як резервну валюту найчастіше вживали долар США та фунт стерлінгів. Золоті паритети були збережені, відтворено режим вільного коливання валютних курсів. Валютне регулювання здійснювалось активною валютною політикою урядів, рішенням міжнародних конференцій та нарад. Генуезька валютна система виявила відносну ефективність до 1929 р., але світова економічна криза (1929-33 рр.), що супроводжувалась і валютною кризою, по суті спростувала її. [6, 118].

На першому етапі розвитку системи міжнародних організацій з'явилися утворення переважно монофункціонального, вузькоспеціалізованого характеру. Регіональних організацій практично не існувало, якщо не враховувати нетривалі воєнні союзи (Антанта, наприклад). Щодо глобальних організацій загального, багатфункціонального типу, то спробою такого утворення була Ліга Націй, яка з'явилася в 1920 р. (офіційно заснована в 1919 р.) як політична реакція на наслідки Першої світової війни. Її метою був розвиток співробітництва між народами і гарантія миру та безпеки.

2. Формування системи Об'єднаних Націй (середина 40-х років — кінець 50-х років ХХ ст.). Другий етап формування системи міжнародних організацій був недовгим, але насиченим важливими подіями. Найголовніша з них - поява Організації Об'єднаних Націй (ООН) — унікального міжнародного утворення, яке являє собою світовий форум народів, є органом, що регулює практично всі сфери міжнародної діяльності.

ООН — не просто організація; це складна, розгалужена, багатфункціональна система, що об'єднує десятки організацій різного рівня, комісій, комітетів, інститутів тощо. З появою ООН у народів світу з'явилася надія на припинення протистояння між державами, на справедливе

урегулювання міжнародних проблем. Хоча ці надії виправдалися далеко не в повній мірі, досягнення ООН в справі зміцнення довіри і порозуміння між народами — беззаперечні.

Головною метою ООН при її заснуванні вважалось збереження миру і демократизація міжнародних відносин. Крім головних органів, що складають структуру ООН (Генеральна Асамблея, Рада Безпеки та ін.), їм підпорядковано багато організацій, найавторитетніших у світі, таких як Світовий банк або Міжнародний валютний фонд. ООН увібрала в себе навіть деякі організації, що утворилися задовго до її появи (Міжнародна організація праці, Міжнародний союз електров'язку - колишній Світовий телеграфний союз та ін.). Компетенція ООН простягається на економіку, гуманітарну сферу, екологію, політику.

З інших впливових спеціалізованих закладів ООН, що утворились на цьому етапі, слід назвати Продовольчу і сільськогосподарську організацію (ФАО), Організацію з питань освіти, науки і культури (ЮНЕСКО) та Міжнародну організацію цивільної авіації (ІКАО). [6, 159].

Утворення ООН — дійсно визначальна подія другого етапу розвитку системи міжнародних організацій.

3. Активізація процесу утворення й поширення міжнародних регіональних організацій (кінець 50-х років — кінець 80-х років). Початком цього етапу можна вважати його найважливішу подію — формування Європейського економічного співробітництва (ЄЕС), яке згодом перетворилося на економічний союз. В 1957 р. в Римі було підписано угоду про утворення на базі сполучення трьох об'єднань — Європейського об'єднання вугілля і сталі, Європейського співтовариства з атомної енергії (Євратом) і Європейського

економічного співробітництва — організації, яка одержала офіційну назву «Європейське економічне співтовариство» і неофіційну — «Спільний ринок». ЄЕС розпочало функціонувати з 1958 року. Його засновниками були шість західноєвропейських держав — Франція, ФРН, Італія, Бельгія, Нідерланди й Люксембург. Вже досить швидко співтовариство продемонструвало свою ефективність. Темпи зростання зовнішньої торгівлі між членами організації значно випереджали світовий показник; зміцнювались кооперативні виробничі зв'язки; поширився інвестиційний процес всередині ЄЕС.

Європейське Економічне Співтовариство дедалі міцнішало й поширювалось географічно. До кінця 80-х років до нього увійшли також Ірландія, Греція, Іспанія; учасників «Спільного ринку» стало дванадцяттеро. Співтовариство упорядкувало організаційну структуру, впровадило основні положення спільної економічної політики.

Третій етап розвитку системи міжнародних організацій характеризується винятковою інтенсивністю процесу регіональної інтеграції. Не в останню чергу під впливом успіху ЄЕС, в різних регіонах світу утворюються десятки організацій, що мають за мету економічну інтеграцію. Найбільша кількість угруповань цього типу з'явилась саме тоді. Ось перелік найбільш відомих:

- в Азії: Рада арабської економічної єдності (1964 р.); Асоціація держав Південно-Східної Азії (АСЕАН, 1967 р.); Організація Ісламська конференція (1971 р.); Рада із співробітництва арабських країн Перської затоки (1981 р.); Азіатсько-Тихоокеанське економічне співробітництво (АПЕК, 1989 р.);
- в Африці: Організація африканської єдності (ОАЄ, 1963 р.); Центральноафриканський митний і економічний союз (1966 р.); Економічне співтовариство західноафриканських держав (ЕКОВАС, 1976 р.);

- в Латинській Америці і Карибському басейні: Андська група (1969 р.); Карибський спільний ринок (1973 р.); Латиноамериканська економічна система (1975 р.); Латиноамериканське інтеграційне об'єднання (1982 р.); Міжамериканське інвестиційне співробітництво (1989 р.). [6, 178].

Економічним стимулом процесу регіональної інтеграції мали стати регіональні банки розвитку. Спочатку планувалось, що ці банки будуть складатися тільки з представників регіональних організацій; але вже невдовзі виявилось, що більшість з них не може існувати власними коштами, отже, за невеликим винятком (наприклад, Ісламський банк), до їх складу входять і деякі розвинуті країни.

Система регіональних банків розвитку в цілому утворилась саме на третьому етапі, коли були засновані банки: Міжамериканський банк розвитку; Центральноамериканський банк економічної інтеграції; Африканський банк розвитку; Азіатський банк розвитку; Карибський банк розвитку; Західноафриканський банк розвитку; Арабський банк економічного розвитку в Африці; Банк розвитку держав Центральної Африки; Східноафриканський банк розвитку.

Крім того, було утворено різні регіональні фонди і програми допомоги країнам, що розвиваються (Арабський фонд економічного і соціального розвитку, Африканський фонд розвитку, Арабський валютний фонд та ін.). Ці фонди звичайно засновувались регіональними організаціями або регіональними банками розвитку.

На третій етап припадає активізація процесу розвитку інституціональної структури міжнародного валютно-кредитного ринку. Складається група Світового банку на чолі з МБРР: в 1956 р. утворюється Міжнародна фінансова

корпорація (МФК), в 1960 р. — Міжнародна асоціація розвитку (МАР), в 1966 р. — Міжнародний центр з регулювання інвестиційних спорів, в 1988 р. — Багатостороннє агентство з гарантії інвестицій (БАГІ).

Триває удосконалення й розгалуження системи ООН. Під її патронатом утворюються організації, що обіймають якусь вузьку сферу економіки. Це - Міжнародне агентство з атомної енергії (МАГАТЕ, 1957 р.), Міжнародна морська організація (ІМО, 1958 р.), Міжнародний фонд сільськогосподарського розвитку (МФСР, 1977 р.); особливий статус щодо ООН має Світова туристська організація (СТО, 1975 р.). [6, 186].

Третій етап розвитку системи міжнародних організацій виявився дуже плідним. Відбувався процес галузевої диверсифікації (залучення до системи все нових сфер міжнародної економіки); водночас система розвивалася вшир, охоплюючи все нові країни й регіони. Паралельно йшов розвиток регіоналізації системи та її глобалізації. Останнє стверджується не тільки зміцненням взаємодії організацій всередині системи, але й перетворенням деяких регіональних організацій у світові. Так, в 1961 р. з'явилася Організація економічного співробітництва й розвитку (ОЕСР), яка «виросла» з регіональної Організації європейського економічного співробітництва. Глобалізація в розвитку системи міжнародних організацій проявляється також у тому, що вже багато країн беруть участь у декількох організаціях водночас, тобто відбувається безперервне, багатостороннє співробітництво майже всіх країн світу в єдиній системі міжнародних організацій.

4. Відновлення єдиної системи міжнародних економічних відносин (з 90-х років ХХ ст.). Об'єктивний хід розвитку міжнародної економіки, поглиблення глобалізації міжнародних відносин все більше виявляли неприродність розколу

світового господарства на дві системи — ринкову і неринкову, соціалістичну. Все яснішою ставала нагальна необхідність економічних і соціально-політичних перетворень в соціалістичних країнах.

Знаменною віхою в процесі зближення двох систем став Заключний акт Наради з безпеки і співробітництва в Європі, який було підписано в Гельсінкі ще в 1975 р. В ньому передбачались заходи щодо зміцнення довіри між країнами. В 1990 р. учасники Наради прийняли Паризьку хартію для нової Європи, декларуючи кінець ери конфронтації і початок ери демократії, миру і єдності. В 1995 р. Нарада набула нової назви — Організація з безпеки і співробітництва в Європі (ОБСЄ). [6, 196].

Для підтримки переходу країн Центральної та Східної Європи до ринкової економіки в 1990 р. було утворено Європейський банк реконструкції і розвитку (ЄБРР), який надалі виділяв значні кошти на здійснення реформ в колишніх соціалістичних країнах. До речі, Україна посідає друге місце серед країн-позичальників за обсягом одержаних кредитів від ЄБРР.

Гельсінський акт можна з повною підставою вважати правозвісником нової ери економічних і політичних зносин між країнами не тільки в Європі, а й в усьому світі. 90-ті роки стали епохою розпаду системи соціалістичних країн в цілому, а також зникненням найбільшої соціалістичної держави — СРСР. Утворилась принципово нова світова ситуація, яка не могла не вплинути істотно і на стан системи міжнародних організацій.

Ліквідуються такі великі блоки, як Організація Варшавського договору та Рада економічної взаємодопомоги (РЕВ). Натомість утворюються регіональні організації, які сполучають як нові незалежні держави, так і колишні соціалістичні країни Європи. Так утворилася Співдружність незалежних

держав (СНД, 1991 р.). Колишні балтійські республіки СРСР (Естонія, Латвія, Литва), а також Росія і Польща об'єдналися з іншими країнами Балтії в Раду держав Балтійського моря (1992 р.). Причорноморські держави, в тому числі й Україна, утворили організацію під назвою Організація чорноморського економічного співробітництва (1992 р.). Казахстан, Азербайджан і колишні радянські республіки Середньої Азії стали членами Організації економічного співробітництва, яке було сформовано ще в 1985 р. з ініціативи Ірану, Пакистану й Туреччини.

Другою за значенням подією на цьому етапі розвитку системи міжнародних організацій було переростання Європейського економічного співтовариства в Європейський Союз, що було підтверджено Маастрихтською угодою 1992 року (увійшло в дію в 1993 р.). Суть трансформації полягає в тому, що економічний союз, який вже до цього часу сформувався, доповнився валютним і політичним союзом. Суттєвої реконструкції зазнала валютна система ЄС. Замість ЄФВС було утворено Європейський валютний інститут (1994 р.), який здійснив валютну реформу. Сучасні валютні відносини країн ЄС базуються на Європейській системі центральних банків на чолі з Європейським центральним банком (ЄЦБ, 1999 р.). Впроваджено спільну валюту - євро. [6, 199].

Процеси регіоналізації поширюються і на сьогоднішньому етапі. В 1994 р. укладено Північноамериканську угоду про вільну торгівлю (НАФТА), що об'єднала США, Канаду та Мексику. Тоді ж утворюються: Спільний ринок Східної та Південної Африки (КОМЕСА), який трансформувалася із зони преференційної торгівлі, Західноафриканський економічний і валютний союз

(УЕМОА), а в 1995 р. — Південноамериканський спільний ринок (МЕРКОСУР).

На теренах СНД в 2001 р утворилося ще одне об'єднання – Шанхайська організація співробітництва (ШОС) яка об'єднує Росію, Казахстан, Киргизстан, Таджикистан, Узбекистан, а також Китай.

Важливою подією стало перетворення ГАТТ на Світову організацію торгівлі (СОТ) із істотним розширенням функцій.

На зламі століть в динаміці розвитку системи міжнародних організацій досить чітко проступають такі тенденції:

- суттєво зростає вплив розвинених країн, в першу чергу, «великої сімки», на функціонування найважливіших світових організацій; особливо це відчувається на діяльності МВФ, Світового банку, Світової організації торгівлі, які практично керуються клубом найсильніших держав;

- значно активізується НАТО; організація не тільки розширюється територіально, але й присвоює собі функції, які раніше належали тільки Раді Безпеки ООН (посилка військ в країни, що не є членами НАТО);

- відповідно (і дещо несподівано) знижується авторитет ООН, яка в певній мірі втрачає свою дієвість у вирішенні найактуальніших проблем людства;

- Європейський Союз вже однозначно перетворюється на центр тяжіння в європейському інтеграційному процесі і, очевидно, невдовзі поширитися на всю Європу;

- аналогічну роль може виконати НАФТА щодо країн Латинської Америки і Карибського басейну;

- на основі Азіатсько-Тихоокеанського економічного співробітництва (АПЕК) формується потужне економічне угруповання, яке згодом може стати центром інтеграційного тяжіння на великому територіальному просторі; вже сьогодні сукупний ВВП країн цієї організації становить 56 % від світового обсягу.

Висновок до розділу 1

Міжнародні організації, в процесі своєї еволюції, стали глобальним, всеосяжним явищем, яке може суттєво впливати на світову економіку і політику. Оцінка цього впливу і перспектив міжнародних організацій представляє великий науковий інтерес.

Отже, існування міжнародних організацій має велике значення для кожної держави окремо та усього світу взагалі.

Зважаючи увагу на різноманітність та повноту функцій, можна зробити висновок, що діяльність міжнародних організацій впливає на усі сфери життя та певною мірою сприяє їх розвитку. Роль міжнародних організацій значна, вони сприяють спілкуванню держав у різних сферах життя.

Міжнародні організації, в незалежності від їх характеру та спеціалізації, уявляють собою повноцінних суб'єктів міжнародних відносин, зокрема глобальних інтеграційних економічних процесів. Сформоване інституційне середовище уявляє собою одночасно і поле для проведення заходів налагодження партнерства між всіма суб'єктами міжнародних відносин, і в той же час ключовим орбітром цих відносин. При цьому, міжнародні організації, як суб'єкти міжнародних відносин і держави, які є учасниками міжнародних

організації, одночасно виступають як продуцентом, так і бенефіціаром економіко-правового середовища, яке вони утворюють.

РОЗДІЛ 2

СТРАТЕГІЧНІ ЗАВДАННЯ ТА РОЛЬ МІЖНАРОДНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ У СВІТОВІЙ ПОЛІТИЦІ

2.1. Міжнародні організації у формуванні міжнародних стратегій економічного розвитку

Міжнародні організації володіють великими можливостями й можуть здійснювати принциповий вплив на розвиток світової економіки. Їх можна визнати стратегічно важливими суб'єктами економічного розвитку. Під стратегією у даному випадку слід розуміти довгостроковий план або напрям розвитку з найважливішими установками, наприклад, з метою подолання несприятливого сьогоденішнього економічного стану й досягнення більш високих параметрів його розвитку. Сукупність заходів, спрямованих на досягнення цієї стратегічної мети, є стратегічною політикою суб'єктів глобальної економіки (у даному випадку міжнародних організацій).

Економічна стратегія має декілька рівнів залежно від об'єкта, для якого вона призначена: стратегія окремої компанії, країни, регіонального інтеграційного угруповання (наприклад, ЄС), міжнародної економіки. Стратегії економічного розвитку розробляють також міжнародні організації; вони є своєрідними дороговказами при формуванні національних стратегій. У 1992 р.

у Ріо-де-Жанейро на Всесвітній конференції з проблем розвитку й довкілля була сформульована модель сталого економічного розвитку; суть цієї моделі полягає в гармонізації економічного і екологічного розвитку. Глобальні стратегії розробляються структурами ООН та іншими міжнародними організаціями.

Особливе місце серед всіх міжнародних організацій посідає Організація Об'єднаних Націй (ООН) – це глобальна, універсальна, багатофункціональна, міждержавна організація. Переважна більшість програм, комісій, спеціалізованих закладів, фондів ООН спрямована на регулювання економічного співробітництва між її членами. Серед спеціалізованих закладів є могутні організації, які беззаперечно керують сьогодні найважливішими сферами міжнародної економіки, – МВФ, Світовий банк, Світова організація торгівлі. В структурі ООН є органи, що регулюють міжнародні економічні відносини на галузевому рівні (Організація Об'єднаних Націй з промислового розвитку (ЮНІДО), Продовольча і сільськогосподарська організація (ФАО), Міжнародна організація цивільної авіації (ІКАО) тощо), й такі, що координують співробітництво між країнами на регіональному рівні (регіональні комісії Економічної і соціальної ради ООН (ЕКОСОР)). ООН своєчасно реагує на політичні і економічні зрушення, що відбуваються у світі. Наприклад, з розпадом колоніальної системи у середині ХХ ст. виникла велика група країн, що розвиваються. Цим державам конче необхідна економічна допомога. ООН взяла на себе основне завдання з вирішення проблеми. Було утворено Міжнародну асоціацію розвитку (МАР), головна мета якої – кредитування саме цієї групи країн. Потім засновано Програму розвитку Організація Об'єднаних Націй (ПРООН), що також спрямована насамперед на

допомогу країнам, що розвиваються; – Конференцію з торгівлі й розвитку (ЮНКТАД), Організацію з промислового розвитку (ЮНІДО) з аналогічними пріоритетами. Крім того, ООН опікується проблемою безпеки, у тому числі в економічній сфері [1, с. 71-72; 5, с. 25-26].

Отже, ООН як глобальна, універсальна, багатофункціональна, міждержавна організація, яка охоплює своєю діяльністю майже всі сфери діяльності людства, у тому числі економічну, має надзвичайно великий вплив на формування міжнародних економічних стратегій. Найвідоміші стратегії економічного розвитку, розроблені структурами ООН, були покладені в основу програм, що мали назву Декади економічного розвитку; їх розробляють на кожні десять років (починаючи з 1960 р.). У 1991 – 2020 рр., зокрема, діяла міжнародна стратегія розвитку, спрямована на сприяння економічному прогресу в країнах, що розвиваються [1, с. 19].

У 2020 231 мільйонів доларів США було надано для діяльності в рамках РПП в Україні. Хоча початково у бюджеті було заплановано \$200 мільйонів, були залучені додаткові ресурси з метою посилення заходів реагування на пандемію COVID-19 в Україні, що трансливалося у показник виконання послуг у розмірі 115 відсотків. Більшість ресурсів було залучено локально, і лише близько 6 відсотків – з основних фондів (Рис.2.1.).

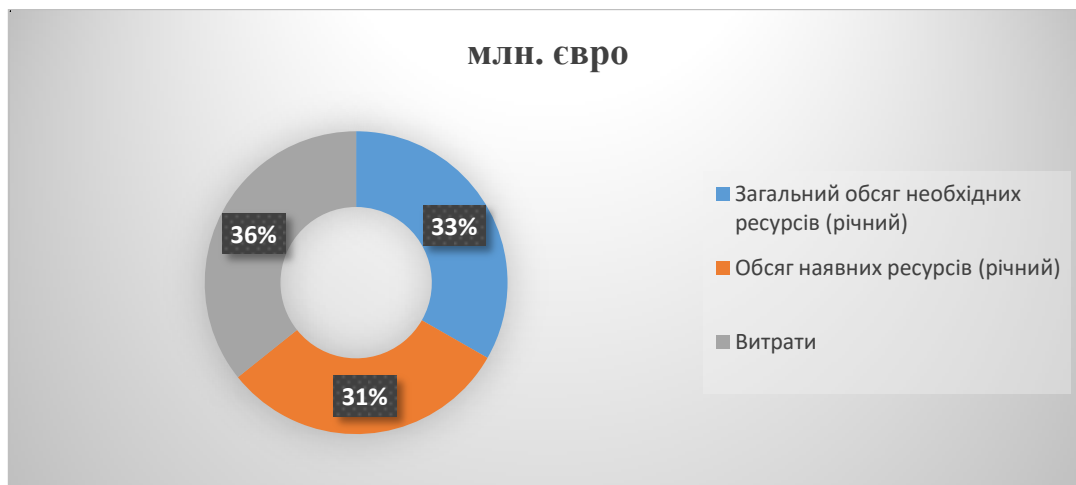

Рис. 2.1. Виконання бюджету Україною у 2020 році [25].

Однією з найбільш важливих з економічних галузей є фінансова, недарма її називають кровоносною системою економіки. Адже ефективний розвиток і окремих компаній, і національних економік потребує відповідного фінансування. Це спричинило створення цілої системи міжнародних фінансових організацій (МФО), лідером якої є Світовий банк.

Світовий банк – це група, що складається з п'яти організацій: Міжнародний банк реконструкції й розвитку (МБРР), Міжнародна асоціація розвитку (МАР), Міжнародна фінансова корпорація (МФК), Багатостороння агенція гарантування інвестицій (БАГІ), Міжнародний центр з урегулювання інвестиційних спорів (МЦУІС). В основі діяльності МБРР – допомога країнам-членам в їх економічному розвитку, насамперед таким, що розвиваються. Діяльність МАР спрямована, перш за все, на фінансування найменш розвинутих країн. МФК та БАГІ є організаціями-філіями Світового банку. Призначення МФК – сприяти розвитку приватного бізнесу в країнах, що розвиваються. Головна мета БАГІ – стимулювати прямі зарубіжні інвестиції в

країни, що розвиваються, шляхом надання страхових гарантій іноземних інвесторам від некомерційних ризиків [6, с. 35].

Міжнародний валютний фонд (МВФ), є ще однією фінансовою організацією, яка здійснює значний вплив на світову економіку і формування стратегій її розвитку. Це зумовлюється діяльністю МВФ, стратегічними цілями якого є: зміцнення міжнародного співробітництва в галузі валютної політики; забезпечення життєздатності міжнародної системи платежів і стабілізація ринку іноземної валюти; надання кредитів країнам-членам.

Світовий банк і Міжнародний валютний фонд сформували основу сучасної інституціональної валютнокредитної системи. Всі інші інститути, у тому числі регіональні, так чи інакше залежать від них, знаходяться під впливом їх економічної політики. Значною мірою це пояснюється тим, що країни, які входять до регіональних інститутів (наприклад, до Європейського інвестиційного банку), є водночас членами МВФ і Світового банку. Це підкреслює значний потенціал цих міжнародних фінансових організацій та їх принципово важливу роль у формуванні міжнародних стратегій економічного розвитку.

Одним із важливих способів здійснення впливу міжнародних фінансових організації на формування міжнародних економічних стратегій є співпраця МФО з державами. Наприклад, ставши у 1992 р. членом Міжнародного валютного фонду (МВФ), Україна водночас увійшла до структури Світового банку. Документом, на базі якого останнім часом України взаємодіяла з групою Світового банку, була Стратегія партнерства з Україною на період 2012 – 2016 рр., де зазначалося, що їх співпраця спрямована на допомогу уряду України в реалізації програм економічних реформ. У складі Світового банку функціонує

Міжнародний банк реконструкції та розвитку (МБРР). Серед спільних проектів України з МБРР можна назвати: розвиток міської інфраструктури; передача електроенергії; реабілітація гідроелектростанцій; проект енергоефективності; два проекти поліпшення автомобільних доріг і безпека руху (загальна сума позик дорівнює 1556 млн. дол. США) [6, с. 35-37].

Крім того, зважаючи на євроінтеграційний вектор стратегії зовнішньоекономічної діяльності, Україна активно розвиває співпрацю і з європейськими фінансовими інституціями. Так, за інформацією Міністерства фінансів України станом на 1 січня 2014 р. портфель ЄБРР у нашій державі налічував 337 проектів із загальним обсягом фінансування 8,7 млрд. євро [6, с. 38].

Отже, співпрацюючи з державами, міжнародні фінансові організації сприяють економічному зростанню їх національних економік і, таким чином, формують стратегічний вектор їх економічного розвитку.

Світовий банк, МВФ, ЄБРР займають особливе місце в міжнародних економічних відносинах та істотно впливають на державні програми розвитку в багатьох країнах. Але самі міжнародні організації, зокрема Світовий банк, вважають, що зовнішня фінансова допомога є ефективною тільки в тому разі, коли країна-реципієнт здійснює розумну економічну політику. Це означає, що:

1) допомога має бути достатньо великою, щоб дозволити країні-реципієнту фінансувати свій інвестиційний план, а також виконати програму масштабних перетворень, адже перерви у фінансуванні реформ можуть звести їх нанівець;

2) допомога не повинна розпорошуватись на дрібні проекти, ефективно програмування, координація та моніторинг яких потребують чималих зусиль.

При цьому успіх зовнішньої допомоги залежить від спроможності уряду країни-реципієнта реалізувати інвестиційний план, який повинен включати такі складові:

- децентралізоване здійснення державних інвестицій;
- належна якість підготовки персоналу;
- актуальні інформаційні технології для контролю;
- визначення адекватних кількісних показників, яких уряд планує досягнути після завершення інвестиційної програми;
- якісний аудит витрачання отриманих коштів;
- чіткий механізм контролю та оцінки інвестиційної програми [8, с. 66].

Крім того, у відносинах з МВФ Україна повинна пропонувати для узгодження експертами цієї організації заходи, які б передбачали вирішення комплексу економічних проблем, у тому числі: а) фінансова і макроекономічна стабілізація; б) забезпечення перспектив економічного зростання; в) гарантування економічної безпеки України [9, с. 330].

Таким чином, попри певні проблеми у діяльності міжнародних фінансових організацій, неоднозначність результатів їх співробітництва з деякими країнами, в цілому вони значною мірою сприяють розв'язанню багатьох проблем національних економік: надають фінансову допомогу країнам, що розвиваються; фінансують економічні реформи держав з перехідною економікою; сприяють структурній перебудові економіки з метою розвитку інноваційних галузей виробництва. Здійснюючи таку діяльність, МФО беруть участь у процесі формування міжнародні стратегій економічного розвитку, спрямованих на підвищення його рівня.

Іншою традиційно важливою сферою економіки є міжнародна торгівля. Сьогодні все більша частка товарів і послуг має глобальний характер, а держави конкурують між собою за найвигіднішу для них роль у ланцюжках доданої вартості [10, с. 6].

Світова організація торгівлі (СОТ) – головний міжнародний регулятор світової торгівлі. Стратегічною метою СОТ є лібералізація світової торгівлі, усунення дискримінаційних перешкод на шляху потоків товарів та послуг, вільний доступ до національних ринків і джерел сировини. Мета СОТ зумовлює її функції: а) нагляд за станом світової торгівлі та надання консультацій з питань управління в галузі міжнародної торгівлі; б) забезпечення механізмів розв’язання міжнародних торговельних спорів; в) розроблення і прийняття світових стандартів торгівлі; г) нагляд за торговельною політикою країн; д) обговорення нагальних проблем міжнародної торгівлі. Виконання перелічених функцій СОТ здійснюється відповідно таким принципам діяльності (Рис. 2.2).

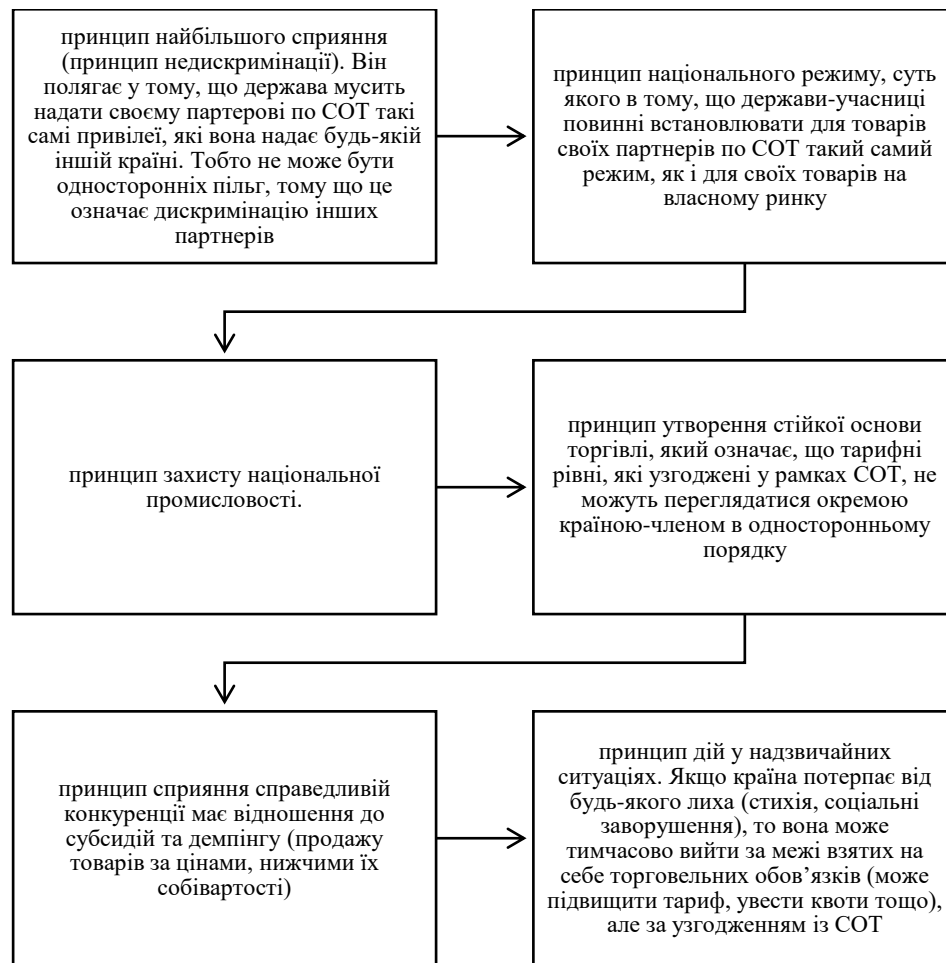

Рис. 2.2. Принципи діяльності СОТ [6, с. 164,166-168].

Сфера діяльності СОТ охоплює: митно-тарифне урегулювання; антидемпінгове регулювання; використання субсидій та компенсацій; нетарифні обмеження; діяльність митних союзів і зон вільної торгівлі; торговельні аспекти захисту прав інтелектуальної власності; торгівлю окремими товарами; торговельні аспекти інвестиційних заходів тощо. Але найголовнішою проблемою є удосконалення торговельних правил, які задовольнили би усіх учасників СОТ. Це стосується, насамперед, ліквідації тарифних і нетарифних обмежень, а також встановлення єдиних технічних стандартів на товари. Щодо торговельних аспектів інвестицій, то передбачається поширити на зарубіжні інвестиції такий самий режим

найбільшого сприяння, що існує в міжнародній торгівлі. Зберігається політика надання пільг країнам, що розвиваються: їх товари мають доступ на ринки розвинутих країн без тарифних обмежень і квотування. Надзвичайним прогресом у розвитку світової торгівлі стало прийняття 27.11.2014 р. багатосторонньої Угоди СОТ про спрощення процедур торгівлі (УСПТ). Угода спрямована на створення сприятливих передумов для здійснення експортно-імпортних операцій у максимально стислі терміни та зручний спосіб. За оцінками Світового банку та Всесвітнього економічного форуму, зменшення високої вартості транзакцій та зайвої бюрократії, з якими стикаються торговельні оператори, забезпечить відчутне зростання глобального ВВП. Зокрема спрощення процедур здійснення експортно-імпортних операцій може забезпечити зростання світової торгівлі на 3 – 5%, у той час як зниження тарифів за результатами Уругвайського раунду переговорів у рамках СОТ призвело до зростання світової торгівлі на рівні 2 – 3% [10, с. 8].

У той же час актуальним є питання захисту інтересів товаровиробників у зовнішньоекономічній діяльності, для чого необхідним є визначення техніки обрахування цілого ряду специфічних показників. Серед них – рівень захисту внутрішнього ринку або відношення компенсаційних платежів до ціни світового ринку, показник агрегатної підтримки, показник підстави для звільнення товаровиробника від зобов'язань скорочення, загрози заподіяння серйозної шкоди, співвідношення між втратою для бюджету і виграшем для товаровиробників та показника спеціальних гарантій [11, с. 28].

Отже, досягнення стратегічної мети СОТ – лібералізації світової торгівлі, усунення дискримінаційних перешкод на шляху потоків товарів та послуг, вільний доступ до національних ринків і джерел сировини – формують

економічну стратегію щодо зміцнення світової економіки, зростання інвестицій, розширення торговельних зв'язків, підвищення рівня зайнятості та доходів в усьому світі.

В умовах бурхливого розвитку науково-технічного прогресу конкурентоспроможним може бути лише інноваційним виробництво. Це зумовило активізацію проведення наукових досліджень, а також розвитку міжнародного науково-технічного обміну. У процесі обміну інноваційними технологіями виникли нові наднаціональні структури, які взяли на себе правові та організаційні функції регулювання питань у сфері інтелектуальної власності. Сьогодні цими питаннями в основному займаються дві міжнародні міжурядові організації: ВОІВ та СОТ, в рамках угоди TRIPS. Всесвітня організація інтелектуальної власності, або ВОІВ (World Intellectual Property Organization, або WIPO) є одним із спеціалізованих агентств ООН. Її стратегічною метою є стимулювання творчої діяльності та забезпечення захисту інтелектуальної власності в усьому світі. ВОІВ сприяє підписанню нових міжнародних угод та модернізації національних законодавств, заохочує адміністративне співробітництво між країнами, надає технічну допомогу країнам, що розвиваються, і утримує служби, що полегшують міжнародний захист винаходів, знаків та промислових зразків [12, с. 28].

Включення прав інтелектуальної власності в переговорний процес в рамках ГАТТ/СОТ почалося ще у 1970-х роках у зв'язку з гострою проблемою боротьби з торгівлею підробленими або контрафактними товарами, обсяг яких оцінювався в декілька мільярдів доларів щорічно. Негативні аспекти міжнародної передачі технологій призвели до розробки в рамках ООН Міжнародного кодексу поведінки у сфері трансферу технологій (у 1975 – 1985

pp.). З 1985 р. положення Кодексу щодо різних аспектів передачі технологій увійшли у багатосторонні міжнародні угоди, інші інструменти регулювання міжнародного науково-технологічного обміну. Вказані договори включають правові акти, що забезпечують захист виробничих технологій (TRIPS, NAFTA, Угода про створення ЄС, Андської групи та ASEAN тощо) і містять правила щодо їх трансферу. Існують також інші інститути міжнародного співробітництва в галузі інтелектуальної власності, зокрема програми у рамках ЮНЕСКО, Коаліції захисту прав інтелектуальної власності тощо. Предметом угоди TRIPS (Trade-related Aspects of Intellectual Property Rights) є врегулювання процедур торгівлі товарами, що містять права власників інтелектуальної власності. Для цілей угоди термін «інтелектуальна власність» стосується авторських і суміжних прав, товарних знаків, географічних вказівок, промислових зразків, патентів, інтегральних мікросхем і закритої інформації. Угода TRIPS передбачає захист прав інтелектуальної власності за допомогою адміністративних процедур, цивільно-правові способи захисту прав, а також карні процедури та штрафи, що їх можуть застосовувати до порушників у сфері інтелектуальної власності. Адмініструє ці договори Всесвітня організація інтелектуальної власності (ВОІВ), членом якої є і Україна.

Отже, ВОІВ та СОТ, в рамках угоди TRIPS, сприяють стимулюванню творчої діяльності та забезпеченню захисту інтелектуальної власності в усьому світі. Таким чином ці міжнародні організації формують стратегічний напрям інноваційного розвитку міжнародної економіки.

2.2. Аналіз основних показників діяльності міжнародних організацій в країнах Європи

На сьогоднішній день міжнародні регіональні і глобальні організації мають безпосередній вплив на економіки всіх без виключення країн Світу. Особливо для економік країн що розвиваються. Україна як пост радянська республіка конче потребує міжнародного фінансування та інтеграції у світовимй глобальний простір.

Одним із пріоритетних напрямків діяльності є співпряця із Світовим банком. Він складається з двох установ — Міжнародного банку реконструкції та розвитку (МБРР) та Міжнародної асоціації розвитку (МАР). Ці установи разом із Міжнародною фінансовою корпорацією (МФК), Багатобічним агентством по інвестиційних гарантій (БАГІ) і Міжнародним центром врегулювання спірних питань щодо інвестицій (МЦВСПІ) утворюють Групу організацій Світового банку. І, хоча, вони спеціалізуються на різних аспектах процесу розвитку, їх об'єднує спільна мета — світ без бідності (Рис. 2.3).

Рис. 2.3. Коефіцієнт бідності відсоток до населення в Україні 2002-2019 рр. [26]

Світовий Банк є авторитетною організацією щодо надання прогнів розвитку країни, зокрема показників та динаміки росту ВВП (Рис. 2.4).

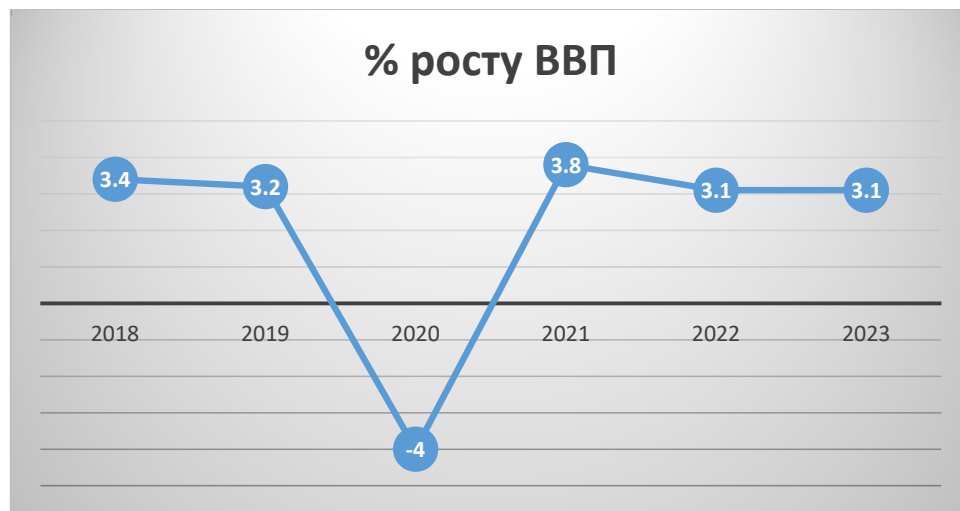

Рис. 2.4. Прогноз Світового банку динаміки росту ВВП України у 2018-2023 рр. [27].

Для Європейського континенту особливу роль відіграють такі міжнародні організації як: Міжнародний валютний фонд (ІМВФ), Європейський банк реконструкції та розвитку (ЄБРР), Європейський інвестиційний банк (ЄІБ). Саме ці організації мають понад 30 % питомої ваги у зростанні ВВП країн Європи. Їх діяльність різноманітна, але всі інфраструктурні, культурні, соціальні проекти мають вагомий вплив на економічні процеси в регіоні.

Відгукуючись на невідкладні потреби 38 держав, в економіку яких він інвестує, Європейський банк реконструкції та розвитку (ЄБРР) відреагував на пандемію коронавіруса виділенням в 2020 року рекордного обсягу інвестицій в розмірі 11 млрд. Євро на цілі 411 проектів. Банк прийняв рішення зосередити всю свою операційну діяльність на відновленні економіки своїх країн операцій до кращого стану, ніж до пандемії, збільшивши обсяг інвестицій в сферу бізнесу на 10% в порівнянні з 2019 роком, коли Банком було виділено 10,1 млрд. Євро на фінансування 452 проектів.

ЄБРР став першою міжнародною фінансовою організацією, яка прийняла в березні минулого року надзвичайні заходи по боротьбі з економічною впливом пандемії. Діяльність Банку була зосереджена на підтримці існуючих клієнтів в плані надання короткострокових ліквідних коштів і оборотного капіталу з тим, щоб уберегти життєздатні компанії і забезпечити прогрес на шляху до стійкої, справедливої і відкритої ринкової економіки в країнах операцій Банку.

З метою зберегти життєво важливі торговельні потоки, ЄБРР в рамках своєї Програми сприяння розвитку торгівлі підтримав рекордне число - 2 090 - транзакцій в області торгового фінансування на загальну суму 3,3 млрд. євро, в яких брало участь 90 банків-емітентів і 140 підтверджуючих банків в 40 країнах світу. Серед прикладів таких транзакцій - імпорт ліків з Іспанії, Туреччини та Швейцарії до Лівану, Грузію і Йорданію, або експорт технології сонячної енергетики з Греції в Іспанію і Сполучене Королівство. до власних коштів ЄБРР також безпосередньо привернув 1,2 млрд. Євро з боку співінвесторів в період, коли світова економіка страждала від найбільш глибокого спаду з часів Великої депресії 1930-х років. Банк при цьому продовжував націлювати свою підтримку на приватний сектор, на який припало 72% всіх інвестицій ЄБРР в минулому році.

У зв'язку з терміновістю заходів з врегулювання кризових ситуацій Covid-19 частка інвестицій у фінансування зеленої економіки в 2020 році скоротилася до 29% в порівнянні з 46% в 2019 році. Проте, в жовтні Банк підтвердив свою прихильність до розвитку цієї галузі, прийнявши нову п'ятирічну Стратегічну і капітальну базу, яка націлена на те, щоб до 2025 року більшість операцій Банку були в області фінансування зеленої економіки.

Банк продовжував сприяти економічній життєздатності, підтримуючи розвиток ринків місцевої валюти і капіталу. Після значного скорочення цієї

діяльності на ранньому етапі кризи обсяг операцій Банку в даній сфері був відновлений і охопив в цілому 113 проектів (Таблиця 2.1).

Таблиця 2.1

Динаміка інвестицій ЄБРР у 2019-2020 за регіонами Світу [28].

	2020	2019	Динаміка за період (млрд. євро)
Центральна Азія (млрд. євро)	1,15	1,38	-0,23
Центральна Європа і Балтія (млрд. євро)	1,41	1,47	-0,06
Кіпр і Греція (млрд. євро)	0,93	0,64	0,29
Східна Європа і Кавказ (млрд. євро)	1,93	2,06	-0,13
Південно-східна Європа (млрд. євро)	1,76	1,71	0,05
Південне і Східне Середномор'я (млрд. євро)	2,13	1,85	0,28
Турція (млрд. євро)	1,68	1	0,68
Річний об'єм інвестицій	11	10,09	0,91
Кількість проектів (млрд. євро)	411	452	-41

Банк виділив 11 млрд. Євро на 411 проектів; обсяг торгового фінансування досяг нового рекордного рівня в 3,3 млрд. євро.

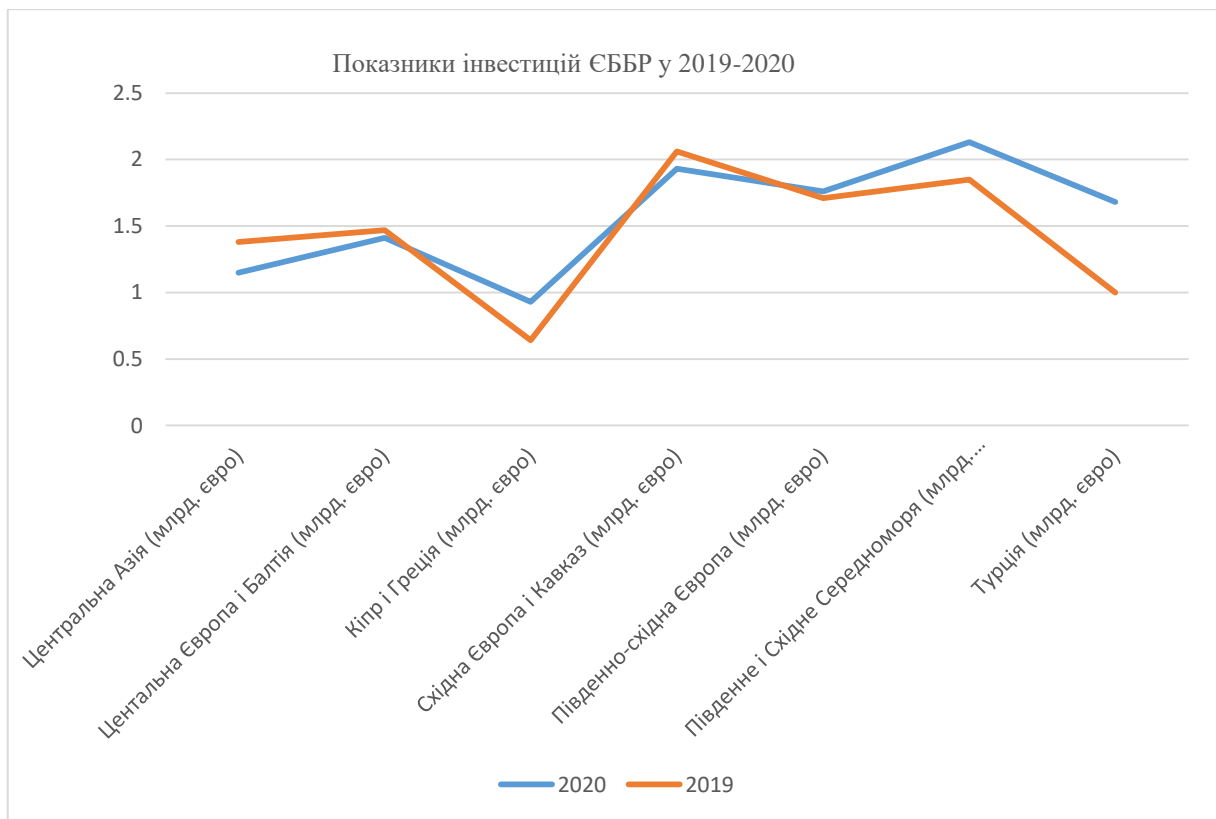

Рис. 2.5. Показники інвестицій ЄБРР у 2019-2020 за регіонами Світу [29].

Європейський банк реконструкції та розвитку (ЄБРР) відреагував на пандемію Covid-19 в Україні, надавши €812 млн інвестицій протягом 2020 р. За річним обсягом інвестицій Україна посіла третє місце серед країн операцій Банку після Туреччини та Єгипту.

В Україні ЄБРР поєднував інвестиційну діяльність з діалогом з питань державного управління. Було надано кредит в 450 млн. євро державному агентству автомобільних доріг «Укравтодор» в цілях підтримки уряду в розвитку дорожньої інфраструктури та боротьбі з корупцією.

Значні результати в 2020 році принесла консультативна діяльність банку в рамках державно-приватного партнерства (ДПП). Консультації Банку в рамках Механізму підготовки інфраструктурних проектів сприяли комерційному завершенню двох проектів ДПП в портах Ольвія і Херсон в Україні.

Європейський інвестиційний банк (на далі ЄІБ) підтримує зусилля країн Східного партнерства, спрямовані на зміцнення їх здатності протистояти кризам і потрясінням, зберігаючи впевнене зростання. Банк надає інвестиції для проектів із підвищення умов життя, задоволення основних адміністративних потреб і сприяння економічним ініціативам для громадян і переміщених осіб. В Україні банк фінансує заходи з відбудови країни після недавніх військових конфліктів, підтримки короткострокового відновлення й реконструкції основних служб і ключових об'єктів інфраструктури.

Транспорт є головним фактором зростання й підвищення конкурентоспроможності. Як банк ЄС ЄІБ фінансує інфраструктурні проекти, які покращують зв'язки між регіоном Східного партнерства й Європейським Союзом, зокрема проекти з будівництва залізниць, автомагістралей або водних шляхів. З 2009 р. ЄІБ профінансував 25 проектів у сфері транспортної інфраструктури на суму 3,1 млрд євро.

Таблиця 2.2

Транспортні кредити ЄІБ за типами інфраструктури (2009—2020 рр.) [30].

Види транспорту	%	млн. євро
Дороги і автомагістралі	64,2	1990,2
Метро	10,3	319,3
Залізниця	8,3	257,3
Пасажирський наземний транспорт	6,5	201,5
Міські автодорожні мережі	2,7	83,7
Аеропорти і об'єкти їх інфраструктури	1,3	40,3
Водний транспорт	1,2	37,2
Інше	5,5	170,5
Загалом	100	3100

Європейський Союз проводить активну політику зі сприяння розвитку інновацій та інвестицій, у зв'язку з чим має низку програм надання міжнародної фінансової допомоги. Україна, яка має за мету закріпити свій статус

стратегічного партнера ЄС, сьогодні бере активну участь в реалізації таких програм. Зокрема, Україна може розраховувати на підтримку ЄІБ з питання фінансування інвестиційних проектів на її території в рамках функціонування Цільового фонду східного партнерства та технічної підтримки (Eastern Partnership Technical Assistance Trust Fund або ЕРТАТФ) — мультидонорського, багатосекторного цільового фонду, заснованого у грудні 2010 року. Цей фонд фінансування для усунення критичних недоліків у розробленні й реалізації інвестиційних проектів за такими напрямками: попереднє техніко-економічне та інші дослідження для підготовки інвестиційних проектів; інституціональне та правове оцінювання; оцінювання екологічного і соціального впливу; управління проектами та / або підтримка щодо просування впродовж усього процесу реалізації проекту; вертикальні дослідження з метою визначення інвестиційних потреб і пріоритетів, а також горизонтальні заходи, пов’язані з організаційним питаннями та нарощуванням потенціалу.

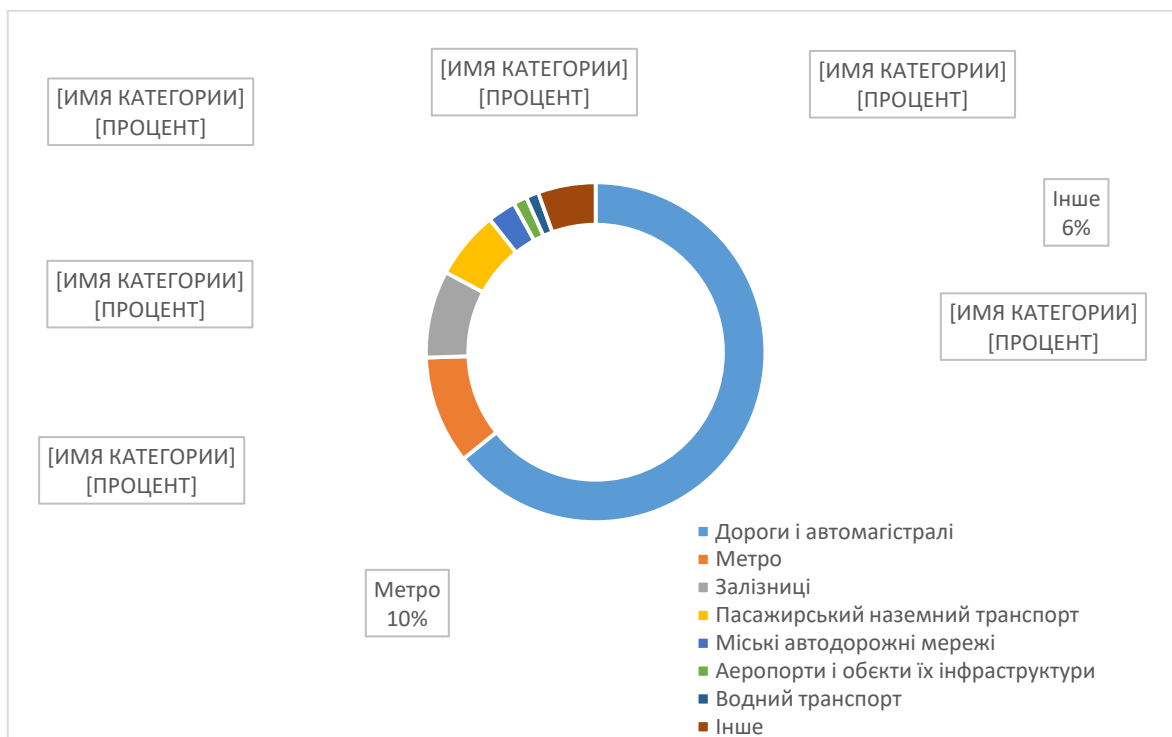

Рис. 2.6. Транспортні інфраструктурні проекти ЄІБ у відсотках (2009—2020 рр.) [30].

Через кредитну угоду на суму 75 млн євро ЄІБ фінансує інфраструктуру міського транспорту для підвищення безпеки дорожнього руху для водіїв і найбільш вразливих учасників дорожнього руху, а саме пішоходів і велосипедистів. Крім підвищення безпеки дорожнього руху і зниження аварійності, інвестиції можуть допомогти скоротити непрямі витрати, пов'язані з проблемами безпеки дорожнього руху. Проект отримує підтримку ЄС на технічну допомогу.

ЄІБ є банком Європейського Союзу й належить державам-членам ЄС. У 2018 р. EIB Group надала майже 80 млрд євро для інвестицій в Європі та за її межами.

Можна зробити висновок, що міжнародні організації виступають стратегічними суб'єктами міжнародних відносин. Діяльність більшості міжнародних організацій спрямовані на організацію соціальних та економічних процесів у Світі та окремо взятих регіонах. Їх діяльність розповсюджується не тільки на формування стратегії економічного розвитку окремих країн, а і на досягнення загальних цілей міжнародної економічної інтеграції. Глобалізаційні та інтеграційні процеси які мають місце у сьогоденні, наслідки яких пропагандуються підвищення економічних та фінансових результатів, збагатшення населення, підвищення загального рівня конкурентоспроможності країн вплив міжнародних організацій як координаторів інтеграційних процесів на економічну політику країн світу. Головною задачею цієї діяльності є підвищення ролі конкуренції у ринковій економіці.

2.3. Вплив міжнародних організацій на економічну політику країн світу

Міжнародні організації уявляють собою повноцінних суб'єктів міжнародних відносин.

Незважаючи на те ще, кожна міжнародна організація є унікальною і функціонує в своїй сфері, яка не завжди напряму пов'язана з економікою, кожна з них впливає на економічну політику держав безпосередньо або опосередковано. Цей ефект посилюється неминучими наслідками поглиблення глобалізаційних тенденцій. На сьогодні кожна країна світу є учасницею міжнародних угод, меморандумів, конвенцій основною метою яких є створення та регулювання окремих галузей міжнародного співробітництва і, які в свою чергу виконують функцію координаторів міжнародного співробітництва.

Зростаючі обороти економічного обміну, при активній участі більшості держав світу в міжнародних відносинах, провокує посилення впливу міжнародних організацій на внутрішню політику країн. Існуючий розвиток міжнародного співробітництва включає в себе наслідки міжнародної економічної та політичної інтеграції. Сучасний вектор розвитку міжнародного співробітництва націлений на отримання максимального ефекту від міжнародної економічної інтеграції. Тому основна увага приділяється процесам гармонізації різних видів національної економічної політики кожного суб'єкта міжнародних відносин. Ключова увага, в цьому процесі, зосереджена на напрацюванні єдиних заходів реалізації політики в різних сферах економіки. Слід зауважити, що вектор поглиблення інтеграційних процесів в світі з одного боку створює умови для прискореного інтегрування країн що розвиваються в окремі галузі світового господарства, а з іншого ставить такі країни в жорстку фінансову залежність, оскільки задля отримання переваг від участі в міжнародному співробітництві більшості країн необхідно залучати додаткове фінансування.

Ключовим актором міжнародного співробітництва сучасності виступає Організація Об'єднаних Націй. Масштабність цієї структури формує базис її впливовості. Система ООН унікальна, до неї відносяться більше 30 пов'язаних організацій, при цьому спеціалізовані структури уявляють собою незалежні міжнародні організації. ООН є центром узгодження дій націй в досягненні загальних цілей, які стосуються не тільки підтримання міжнародного миру та безпеки а і розвитку економічного, соціального, культурного та іншого співробітництва між націями, розвитку поваги до прав людини і основним свободам громадян.

Ключовим актором, який впливає на формування національної економічної політики держав світу є група спеціалізованих фінансових структур ООН, на яких зосереджено використання такого інструмента як кредитування, котрий дає поштовх розвитку економіки та водночас постає гачком для урядів, який підтримує їх прихильність до встановлених інституцією правил міжнародного співробітництва.

Міжнародний Валютний Фонд, як спеціалізована установа ООН є одним з основних інструментів впливу на формування економічної політики держав учасниць. Завдання організації полягає в забезпеченні стабільності міжнародної валютно-фінансової системи, системи обмінних курсів і міжнародних розрахунків, яка дозволяє країнам (і їх громадянам) вести операції один з одним. При цьому, МВФ проводить безперервний нагляд за економікою. Для підтримки стабільності і запобігання кризам в міжнародній валютно-фінансовій системі МВФ спостерігає за економічною політикою країн і економічними і фінансовими змінами в країнах, регіонах і світі за допомогою офіційної системи, відомої як нагляд [2]. МВФ дає рекомендації 188

державам-членам, заохочує заходи політики, що сприяють економічній стабільності, що зменшують вразливість по відношенню до економічних і фінансових криз і підвищують рівень життя.

Структури групи Всесвітнього Банку також виступають активними впливовими гравцями формування та реалізації економічної політики на глобальному та регіональному рівнях. Ця інституція уявляє собою платформу для унікального співробітництва п'яти установ, які займаються розробкою сталих рішень завдань скорочення бідності і забезпечення загального добробуту.

Світовий Банк співпрацює не тільки з урядами країн, а і з приватним сектором. За для цього, в структурі створені окремі організації зі спеціалізованими цілями. Так Міжнародний Банк Реконструкції та Розвитку і Міжнародна агенція з розвитку співпрацюють з урядами країн, що розвиваються (МБРР) та з урядами найбідніших країн світу (МАР). Інструментами впливу на процес формування на реалізації економічної політики таких країн є: фінансування; надання рекомендацій з питань політики країни; надання технічної підтримки урядам; допомога країнам з середнім та низьким рівнем доходів.

Інтересним інструментом впливу на формування економічної політики держав, постає співробітництво з приватним сектором. Така діяльність не впливає безпосередньо на економічну політику, але впливає на розуміння резидентами країни своїх можливостей при існуючому політичному курсі. Це дає змогу стратегічного впливу на політичні еліти при обрані ними вектору подальшого розвитку своєї країни.

В групі Світового Банку співробітництвом з приватним сектором займаються: Міжнародна фінансова корпорація, Багатостороння агенція по інвестиційним гарантіям, Міжнародний центр з врегулювання інвестиційних спорів. Ці міжнародні організації, для досягнення своїх цілей, використовують такі інструменти як: фінансування підприємств; надання фінансової підтримки фінансовим установам; надання підприємствам реального і фінансового секторів технічної допомоги; страхування політичних ризиків; надання послуг з врегулювання спорів.

Ключовим аспектом економічного розвитку країн є доступ до міжнародної торгівлі. Основні етапи цієї діяльності регулюються Світовою організацією торгівлі, як організацією глобального типу. СОТ є єдиною глобальною міжнародною організацією яка працює з правилами ведення міжнародної торгівлі. Нормативною основою її діяльності виступають міжнародні угоди підписані і ратифіковані урядами країн. Організація не тільки встановлює правила міжнародного торгового співробітництва, але і працює як форум з питань проведення переговорів щодо торгових умов між країнами учасницями, при цьому СОТ намагається підтримувати інтереси країн, що розвиваються.

Лібералізація торгівлі, яка поглиблюється зусиллями глобальних міжнародних організацій, на державному рівні призвела до корегування економічної політики відповідно до умов міжнародного співробітництва, також спровокувала формування нової сфери – регулювання відносин в питаннях міжнародної інтелектуальної власності. Розвиток цієї галузі пов'язан з загальними глобалізаційними тенденціями, швидкими темпами науково-технічного обміну, розширенням торгівельних зв'язків, зростанням

впливовості міжнародних інвесторів. Всесвітня Організація Інтелектуальної Власності (ВОІО) виконує функції регулятора відносин в сфері інтелектуальної власності. І, хоча напряду діяльність цієї організації не впливає на економічну політику країн світу, участь в цій структурі дає країні можливості якісно реалізовувати економічну політику. ВОІО представляє собою структуру ООН, яка знаходиться на самофінансуванні, діяльність якої полягає і роботі спеціалізованого форуму з питань інтелектуальної власності, послуг, політики, інформації та кооперації [14].

Могутність держави та якість її економічної політики обумовлені рівнем майстерності уряду в процесі прийняття компромісних рішень, при збереженні балансу між взятими на себе зобов'язаннями та необхідністю проведення гнучкої політики, особливо з урахуванням національних особливостей країни. Урядові зобов'язання, які впливають на формування та реалізацію економічної політики держави витікають з міжнародних угод, конвенцій та участі країни в той чи іншій міжнародній організації. Кожен з цих факторів по своєму впливає на суверенітет та автономію держави на міжнародній арені.

Висновок до розділу 2

Отже, можна зробити висновок, що міжнародні організації виступають стратегічними суб'єктами міжнародних відносин. Діяльність більшості міжнародних організацій спрямовані на організацію соціальних та економічних процесів у Світі та окремо взятих регіонах. Їх діяльність розповсюджується не тільки на формування стратегії економічного розвитку окремих країн, а і на досягнення загальних цілей міжнародної економічної інтеграції. Глобалізаційні та інтеграційні процеси які мають місце у сьогоденні, наслідки яких пропагандуються підвищення економічних та фінансових результатів,

збагатшення населення, підвищення загального рівня конкурентоспроможності країн вплив міжнародних організацій як координаторів інтеграційних процесів на економічну політику країн світу. Головною задачею цієї діяльності є підвищення ролі конкуренції у ринковій економіці.

ВИСНОВКИ

Міжнародні організації, в процесі своєї еволюції, стали глобальним, всеосяжним явищем, яке може суттєво впливати на світову економіку і політику. Оцінка цього впливу і перспектив міжнародних організацій представляє великий науковий інтерес.

Отже, існування міжнародних організацій має велике значення для кожної держави окремо та усього світу взагалі.

Зважаючи увагу на різноманітність та повноту функцій, можна зробити висновок, що діяльність міжнародних організацій впливає на усі сфери життя та певною мірою сприяє їх розвитку.

Роль міжнародних організацій значна, вони сприяють спілкуванню держав у різних сферах життя.

Міжнародні організації, в незалежності від їх характеру та спеціалізації, уявляють собою повноцінних суб'єктів міжнародних відносин, зокрема глобальних інтеграційних економічних процесів. Сформоване інституційне середовище уявляє собою одночасно і поле для проведення заходів налагодження партнерства між всіма суб'єктами міжнародних відносин, і в той же час ключовим орбітром цих відносин. При цьому, міжнародні організації, як суб'єкти міжнародних відносин і держави, які є учасниками міжнародних організації, одночасно виступають як продуцентом, так і бенефіціаром економіко-правового середовища, яке вони утворюють.

Досягнення міжнародними організаціями поставлених перед ними цілей спровокувало існуючу ситуацію співробітництва в світі, яка характеризується акумулюванням в «руках» міжнародних організацій інструментів впливу на економічну політику на національному та глобальному рівнях. Об'єднуючі країни з різним економічним, технічним і науковим потенціалом, та надаючи фінансову допомогу, тим країнам яким вона потрібна, міжнародні організації отримують важливий ресурс поглиблення світових інтеграційних процесів.

Процес участі країни в міжнародній організації базується на підписанні та ратифікуванні спеціальної угоди. Як і будь яка інша, угода про міжнародне співробітництва окреслює коло прав та обов'язків кожної сторони, яка її підписує. А з урахуванням принципу пріоритетності міжнародного права над національним, зобов'язання, що витікають з цих нормативно-правових актів, здебільшого, спрямовані на контроль за впровадженою економічною політикою в державі у відповідності до цілей певних міжнародних організацій.

Основними чинниками на шляху створення і реалізації економічної політики постають зобов'язання урядів перед міжнародним інституційним середовищем. Окремим важелем виступають фінансові інструменти, які з одного боку спрямовані на допомогу країнам, які розвиваються, або опинились в скрутному становищі, а з іншого створюють нові зобов'язання з повернення отриманих для розвитку фінансових ресурсів. Процес узгодження сум фінансової допомоги включає в себе етапи обговорення відповідних дій урядів, які структура що фінансує вважає за необхідне втілити на території країни, якій надає допомогу, для її прискореного розвитку і досягнення нею фінансової стабільності. Ці умови і є ключовими при обрані вектору подальшого розвитку

економічної політики в країні, та обрані інструментів необхідних для її реалізації.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бочан І.О., Михасюк І.Р. Глобальна економіка: підручник. - К.: Знання, 2007. - 403 с.
2. Воронкова А.Е., Єрохіна Л.В., Рябенко Л.І. Міжнародні економічні організації: навчальний посібник. - К.: ВД „Професіонал”, 2006. - 352 с.
3. Кухарська Н.О., Харічков С.К. Міжнародна економічна діяльність України: навчальний посібник. - Одіссей, 2006. - 455 с.
4. Красавина Л.Н. Международные валютно-кредитные и финансовые отношения. - М.: Финансы и статистика, 2000. – 320 с.
5. Кучик О. Еволюція поняття міжнародної організації: теоретико-методологічний аспект // Вісник Львівського ун-ту. Серія міжнародні відносини. – 2012. – Вип. 30. – С. 24 – 32.
6. Козак Ю.Г. Міжнародні стратегії економічного розвитку / Ю.Г. Козак, Ю.І. Єхануров, В.В. Ковалевський. – К.: Центр навчальної літератури, 2009. – 356 с.
7. Козак Ю.Г. Міжнародні організації: навчальний посібник. / За ред. Ю.Г. Козака, В.В. Ковалевського. - К.: ЦУЛ, 2003. - 288 с.
8. Опарін В.М. Фінанси (Загальна теорія): навч. посібник. - 2-ге вид., доп. і перероб. - К.: КНЕУ, 2001. - 240 с.

9. Чистов С.М., Никифоров А.Є, Державне регулювання економіки: навч. посібник. - К.: КНЕУ, 2006. - 440 с.
10. Шелудько В.М. Фінансовий ринок: навчальний посібник. - 2-ге вид., випр. і доп. - К.: Знання-Прес, 2006. - 535 с.
11. Ткачук Т. Становлення та сучасний стан міжнародних фінансових організацій: їх роль у регулюванні світових економічних процесів // Вісник НБУ. - 2006. - № 4. - С. 56-60.
12. Осьмова М.Н., Бойченко А.В. Глобалізація мирового господарства: учебное пособие. - М: ОЛМА, 2006. - 376 с.
13. Власюк О.С. Експортна стратегія України як чинник конкурентної боротьби на світовому ринку//Зовнішня торгівля: право та економіка, 2008. - №4. - С. 20-27.
14. Дедеркал Г.П. Напрями інтегрування України в сучасну світову економічну систему// Актуальні проблеми економіки, 2008. - №8. - С. 64-66.
15. Мартиненко В.Ф. Залучення зовнішніх інвестицій в економіку України: методологічний аспект// Зовнішня торгівля: право та економіка, 2008. - №4. - С. 91-97.
16. Дмитрієв А. Роль міжнародних організацій у світовому процесі глобалізації / А. Дмитрієв // Публічне право. – 2013. – № 1. – С. 418 – 420.
17. Гріненко О.О. Проблема трансформації ролі та місця ООН у регулюванні безпекових проблем сучасності / О.О. Гріненко // Актуальні проблеми міжнародних відносин. – 2011. – Вип. 96. – Ч. II. – С. 25 – 32.
18. Колосова В.П. Співробітництво України з міжнародними фінансовими організаціями: сучасний стан та перспективи розширення / В.П. Колосова, І.М. Іванова // Фінанси України. – 2014. – № 11. – С. 33 – 47.

19. Марків Г.В. Реалії та перспективи співпраці України з Міжнародним валютним фондом / Г.В. Марків // Інноваційна економіка. – 2013. – № 10. – С. 11 – 15.

20. Колосова В.П. Вплив міжнародних фінансових організацій на економічний розвиток країни: питання теорії / В.П. Колосова // Економіка України. – 2016. – № 12. – С. 61 – 71.

21. Шаров О. Відносини України з МВФ як важливий фактор національної економічної безпеки / О. Шаров // Журнал європейської економіки. – 2017. – Т. 16. – № 3. – С. 330 – 351.

22. Гужва І.Ю. Концептуальні основи формування зовнішньоекономічної політики України / І.Ю. Гужва // Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право. – 2015. – № 5-6. – С. 4 – 13.

23. Патица Н.І. Світова організація торгівлі (СОТ) і розвиток економік країн-нових членів / Н.В. Патица // Економіка та держава. – 2012. – № 4. – С. 25 – 28.

24. Мешко Н.П. Технологічна регіоналізація світогосподарського розвитку / Н.П. Мешко // Економіка і регіон: наук. вісн. – Полтава: ПолтНТУ, 2008. – № 3. – С. 25 – 31.

25. Представництво Організації Об'єднаних Націй в Україні, Звіт про результати за 2020 рік. URL: https://ukraine.un.org/sites/default/files/2021-05/UNCT_UKRAINE_Annual_Report_2020_UKR.pdf.

26. URL: <https://data.worldbank.org/country/ukraine?locale=uk>

27. Коефіцієнт кількості бідності на національних рисах бідності (% населення) – Україна. URL:

<https://data.worldbank.org/indicator/SI.POV.NAHC?locations=UA>

28. Кредитування Європейським банком реконструкції та розвитку реального сектору економіки України. URL:

<https://niss.gov.ua/sites/default/files/2020-08/ebrr.pdf>.

29. В умовах кризи COVID-19 ЄБРР у 2020 р. підтримав Україну інвестиціями. URL: <https://www.ebrd.com/ebd-annual-investment-Ukraine-2020>.

30. ЄІБ у країнах Східного сусідства ЄС URL: https://www.eib.org/attachments/country/the_eib_and_eastern_neighbourhood_countries_uk.pdf.

31. Інформаційний лист Групи Світового Банку. URL: <https://www.vsemirnyjbank.org/ru/who-we-are>.

32. Міжнародний банк реконструкції та розвитку. URL: <https://www.vsemirnyjbank.org/ru/who-weare/ibrd>.

33. Міжнародна агенція розвитку. URL: <http://ida.worldbank.org/>.

34. Міжнародна фінансова корпорація. URL: http://www.ifc.org/wps/wcm/connect/Multilingual_Ext_Content/IFC_External_Corporate_Site/Home_RU.

35. Багатостороння агенція з інвестиційних гарантій. URL: <http://www.miga.org/>.